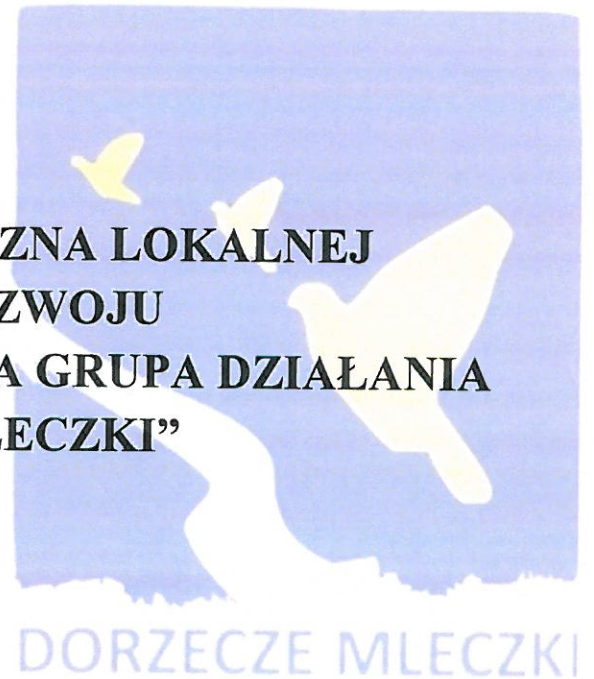

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

EWALUACJA ZEWNĘTRZNA LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „DORZECZE MLECZKI”

PREZES

Paweł Prokop

Przeworsk, 2022

FUNDACJA INICJATYW MENEDŻERSKICH
ul. Żołnierzy Niepodległej 5/7
20-078 Lublin
REGON 080295371, NIP 712-308-96-56

SPIS TRESCI

1. STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA	2
2. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI.....	3
2.1. Cele badania	4
2.2. Obszary badawcze	4
3. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA	6
3.1. Metody i techniki badawcze	6
3.2. Uzasadnienie zastosowania technik badawczych.....	6
3.3. Wielkość i struktura próby badawczej.....	7
3.4. Harmonogram realizacji badań.....	7
4. OPIS BADANEGO OBSZARU I WYNIKI BADAŃ WRAZ Z INTERPRETACJĄ.....	8
4.1. Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju	8
4.2. Rzeczowy i finansowy postęp realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.....	18
4.3. Projekty współpracy	30
4.4. Działania poza RLKS	31
4.5. Działalność biura LGD	32
4.6. Realizacja Planu Komunikacji.....	37
5. ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE	61
5.1. Ocena wpływu na główny cel LSR.....	61
5.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny.....	62
5.3. Przedsiębiorczość.....	62
5.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe	62
5.5. Grupy defaworyzowane	63
5.6. Innowacyjność	63
5.7. Projekty współpracy	64
5.8. Ocena funkcjonowania LGD.....	64
5.9. Ocena procesu wdrażania.....	65
6. PODSUMOWANIE, WNIOSKI I REKOMENDACJE	65
7. SPIS RYSUNKÓW	67
8. SPIS TABEL.....	67
9. SPIS WYKRESÓW	67

1. STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA

1. Analiza działalności Lokalnej Grupy Działania „Dorzecze Mleczki” pokazuje, iż wszystkie obszary wskazane w LSR były trafne i miały pozytywny wpływ na rozwój lokalny i poprawę jakości życia mieszkańców. Obszary wskazane w LSR przełożyły się na realizację wskaźników. Zaproponowane działania w LSR są spójne i kompleksowe oraz stanowią odpowiedź na zidentyfikowane problemy i wyzwania społeczno-ekonomiczne. Niewątpliwie działalność LGD pozwoliła na rozwój potencjału całego obszaru i powinna być kontynuowana w następnych latach.
2. Ankietowani pozytywnie ocenili działalność LGD zarówno w obszarze naboru wniosków, wsparcia na etapie składania i rozliczania operacji jak i świadczonego doradztwa dla potencjalnych beneficjentów. Podkreślano, iż kryteria wyboru projektów były jednoznaczne i czytelne oraz pozwalały na wybór najlepszych przedsięwzięć. LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków. Doradcy podczas świadczenia usług byli dobrze przygotowani merytorycznie.
3. Badani pozytywnie ocenili wpływ działalności LGD w takich obszarach jak: atrakcyjność turystyczna, promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki, infrastruktury oraz oferty sportowej i kulturalnej, zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów, możliwości zatrudnienia poza rolnictwem. Zdecydowana większość ankietowanych korzystała w efektów działań podejmowanych przez LGD w latach 2014-2020.
4. Nie było natomiast zainteresowania szkoleniem z zakresu wzrostu kompetencji społeczności lokalnej w obszarze ochrony środowiska i zmian klimatycznych. Kilkakrotnie był ogłoszony nabór, ale nie zostały złożone wnioski. Przedsięwzięcie to zostało usunięte z planu działania, a środki finansowe przesunięte na inne działania.
5. W trakcie badań beneficjenci ocenili również pozytywnie efekty działalności LGD. W opinii badanych udzielono dofinansowania wielu projektom, które przyczyniły się do wzrostu poziomu życia mieszkańców, jest to związane z powstawaniem nowych podmiotów gospodarczych. Dobry przykład stanowią firmy produkcyjne i świadczące głównie usługi budowlane czyli przyczyniają się do rozwoju infrastruktury mieszkaniowej, unowocześnianie istniejących obiektów. Odbyło się sporo imprez kulturalnych w zakresie dziedzictwa lokalnego, kulturowego i przyrodniczego. Mieszkańcy spotykali się, integrowali ze sobą. Te działania wpłynęły pozytywnie na aktywizację społeczności lokalnej. Jednym z najistotniejszych efektów był rozwój przedsiębiorczości i możliwość uzyskania wsparcia na zakładanie działalności gospodarczej. Dzięki takiemu wsparciu wzrasta poziom życia mieszkańców, zwiększa się dostęp do pewnego rodzaju usług i towarów, których wcześniej nie było.
6. Lokalna Grupa Działania wdrożyła różnorodne i skuteczne sposoby komunikowania o swoich działaniach. Największym zainteresowaniem cieszyła się strona internetowa LGD (odwiedziło ją 80% ankietowanych), spotkania konsultacyjno-informacyjne (uczestniczyło w nich 60% ankietowanych) oraz informacje o LGD zawarte na stronach internetowych samorządów (60% ankietowanych). Najmniej osób stwierdziło, iż o działalności LGD dowiedziało się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów (13,33%). Działania komunikacyjne LGD należy uznać za prawidłowe i efektywne.

LGD wykorzystując różne kanały przekazywania informacji zdołała dotrzeć do licznej grupy odbiorców

7. Biuro LGD funkcjonowało w sposób prawidłowy. Zakres obowiązków na poszczególnych stanowiskach był czytelny i klarowny. Należy zwrócić uwagę na duże zaangażowanie pracowników biura we wdrażania LSR. Pracownicy biura bardzo dużą wagę przykładają do podwyższania swoich kwalifikacji i zdobywania nowej wiedzy. W badanym okresie pracownicy biura uczestniczyli w licznych szkoleniach. Poza pracownikami biura w szkoleniach brali udział również członkowie Rady i członkowie Zarządu.
8. W zakresie realizowanego projektu współpracy należy stwierdzić, iż jego tematyka jest spójna z celami LSR.
9. W zakresie postępu rzeczowego i finansowego nie odnotowano znaczących problemów.

2. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI

Ewaluacja zewnętrzna została przeprowadzona przez Fundację Inicjatyw Menedżerskich. Wykonawca badania został wybrany w wyniku przeprowadzanego zapytania ofertowego dotyczącego zewnętrznej ewaluacji realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki” na lata

-2020 za okres od dnia rozpoczęcia realizacji LSR do 31.12.2021 r. zgodnie z rozdziałem X LSR Monitoring i ewaluacja oraz załącznikiem nr 2 do LSR. Badanie zostało przeprowadzone w okresie VII – X 2022 r.

Ewaluacja ex-post została przeprowadzona zgodnie z:

- Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
- wskazówkami, które zawarte są w Podręczniku Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju

Istotą badania było uzyskanie odpowiedzi na postawione kluczowe pytania ewaluacyjne oraz zagadnienia najbardziej istotne dla wpływu zrealizowanych projektów w ramach LSR w latach 2014 - 2020 na rozwój społeczności lokalnej oraz jej otoczenia także na skuteczność działania Lokalnej Grupy Działania w badanym okresie.

Badanie opierało się na triangulacji metod i źródeł danych. W związku z tym w badaniu zastosowano: analizę danych zastanych, badanie jakościowe i badanie ilościowe oraz zogniskowane wywiady grupowe.

W ewaluacji istotne też było uchwycenie różnych perspektyw, bowiem różne środowiska mogą mieć inne spostrzeżenie i inaczej oceniać tą samą sytuację. Te różne perspektywy to m.in. pracownicy biura LGD, przedstawiciele samorządu, mieszkańcy gmin objętych LGD, wnioskodawcy skuteczni i nieskuteczni, eksperci w zakresie rozwoju lokalnego.

2.1. Cele badania

Postawiono następujące cele badawcze:

- ocena trafności doboru celów LSR dla zaspokojenia lokalnych potrzeb,
- weryfikacja danych monitoringowych dotyczących osiągniętych wskaźników,
- weryfikacja ewentualnych przypadków rozbieżności w poziomie zakładanych i osiągniętych wskaźników,
- ocena stopnia realizacji celów LSR,
- ocena ewentualnych odchyień w osiągnięciu celów mierzonych wykonaniem wskaźników i analiza możliwości akceptacji takiego stanu,
- ocena wpływu realizacji celów LSR na rozwój lokalny,
- analiza realizacji budżetu LSR.

2.2 Obszary badawcze

1. Ocena wpływu na główny cel LSR

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR
- Co wpłynęło na taki stan
- Czy obserwowany poziom można uznać za zadowalający

2. Jaki był wpływ realizacji LSR na lokalny rozwój gospodarczy obszaru objętego LSR ?

- Co należało zrobić by wpływ ten był bardziej znaczący
- W oparciu o ocenę wsparcia wszystkich poniższych obszarów jakie potrzeby lokalne z obszaru LSR powinny być wspierane w ramach kolejnych edycji

3. Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne
- Jakie czynniki zewnętrzne i wewnętrzne oddziaływały na skalę tego wpływu
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje mogą stać się podwaliną dla nowych inicjatyw
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości

4. Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie zatrudnienia
- Czy wpływ ten jest zadowalający
- Jakie czynniki zewnętrzne i wewnętrzne oddziaływały na skalę tego wpływu
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane

5. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego
- Czy wpływ ten jest zadowalający
- Jakie czynniki zewnętrzne i wewnętrzne oddziaływały na skalę tego wpływu

- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego
- 6. Grupy defaworyzowane**
- Czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby grup, do których były kierowane
  - Czy trwale poprawiły sytuacje tych grup osób i w jaki sposób
  - Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego
  - Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego
- 7. Innowacyjność**
- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne
  - Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR
  - Czy koncentrowanie się na kwestii innowacyjności w przypadku projektów LSR jest zasadne
- 8. Projekty współpracy**
- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy
  - Jakie były bariery w realizacji tego działania
  - Jaka była skuteczność procesu przygotowania i realizacji projektów współpracy
  - Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości
- 9. Ocena funkcjonowania LGD**
- Czy sposób działania partnerstwa, w tym aktywność poszczególnych partnerów (sektorów wchodzących w skład partnerstwa) pozwalał na efektywną i skuteczną realizację działań
  - Czy procedury postępowania i podejmowania decyzji przez Radę LGD są efektywne, przejrzyste
  - Czy radni w swoich działaniach i decyzjach (w tym przede wszystkim ocenie wniosków) wykazywali się kompetencjami i bezstronnością
  - Czy w działaniach i decyzjach Rady kierowano się obowiązującymi procedurami
  - Jak jest skuteczność i efektywność działania biura LGD
  - Jaka była skuteczność działań animacyjnych LGD
  - Jak była skuteczność działań informacyjno-promocyjnych LGD
  - Jaka była użyteczność działań doradczych
  - Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR
- 10. Ocena procesu wdrażania**
- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Jeżeli nie, to jakie były tego przyczyny i jak sobie z nimi radzono
  - Jeżeli nie, to jaki to miało wpływ na ostateczne efekty LSR
  - Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów
  - Co można zmienić uprościć w procedurach w przyszłych edycjach LSR
  - Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)
  - Czy kryteria były jednoznaczne (rozumiałe dla wszystkich uczestników procesu) i obiektywne (nie pozwalające na subiektywne sądy)

- Czy z treści kryteriów i skali punktacji jednoznacznie wynika, za co można otrzymać ile punktów
- Czy oceniający dysponują wystarczającymi informacjami do rzetelnej oceny wszystkich kryteriów
- Co należy poprawić w zakresie kryteriów w kolejnej edycji LSR
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach
- Co należy poprawić w zakresie kryteriów w kolejnej edycji LSR

3. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA

3.1. Metody i techniki badawcze

Założenia badawcze zostały oparte na triangulacji metod i źródeł danych, takich jak:

- analiza danych zastanych
- badania jakościowe
- badania ilościowe
- zogniskowane wywiady grupowe (od 7 do 10 członków LGD, beneficjenci)

3.2. Uzasadnienie zastosowania technik badawczych

Analiza danych zastanych – poprzedza całość badań empirycznych i oprócz istotnego wkładu do raportu, umożliwia dobre przygotowanie się badaczy do badań ilościowych i jakościowych. Analiza desk reserch stanowić będzie podstawę do opracowania wniosków końcowych.

IDI – Individual In-Depth Interview – jest to metoda, która pozwala pozyskać niezbędne i interesujące dane podczas indywidualnych i bezpośrednich rozmów z respondentami. Wywiad skupia się na indywidualnych doświadczeniach. Metoda ta jest bardzo przydatna w przypadku, gdy poszukujemy informacji dotyczących odczuć, wrażeń i przemyśleń badanych.

(ITI In-depth Telephone Interview) – jest to podstawowa i użyteczna technika pozyskiwania jakościowego materiału empirycznego od respondentów. Pozwala na dotarcie do motywacji i wewnętrznych potrzeb respondentów

CAWI - Computer Assisted Web Interview - ankieta dostarczona respondentowi za pomocą linka na stronie internetowej jest uważana za jeden z najbardziej ekonomicznych sposobów zbierania danych ankietowych, Jest jedną z najbardziej powszechnych metod zbierania informacji. W badaniu CAWI cała uwaga jest skupiona na konstrukcji kwestionariusza.

Zogniskowany wywiad grupowy FGI – pozwala na efektywne wykorzystanie potencjału procesów, jakie zachodzą w grupie. Uczestnicy oddziałują na siebie, wykazują się aktywnością i kreatywnością. Często w trakcie prowadzonej dyskusji jej uczestnicy dokonują weryfikacji wyrażanych poglądów, dochodzą do wspólnych wniosków, co prowadzi do zwiększenia trafności pozyskiwanych danych.

3.3 Wielkość i struktura próby badawczej

Tabela 1 Spis badań

Badanie	Wielkość i struktura próby
IDI – Individual In-Depth Interview	7 osób (1 pracownik biura LGD, 3 osoby – przedstawiciele Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki” Rada, 3 osoby – przedstawiciele zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki”)
ITI – In-depth Telephone Interview	35 os. (przedstawiciele samorządów wchodzących w skład LGD – 15 os., beneficjenci skuteczni – 10 os., eksperci ds. rozwoju lokalnego – 10 os.)
CAWI – Computer Assisted Web Interview	30 przedstawicieli organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i mieszkańców
Zogniskowany wywiad grupowy FGI	10 os. - przedstawiciele zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki”, przedstawiciele samorządów wchodzących w skład LGD, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych

3.4 Harmonogram realizacji badań

Tabela 2 harmonogram badań

BADANIE	Lipiec	Sierpień	Wrzesień
1. Analiza danych zastanych			
2. Zogniskowany wywiad grupowy FGI			
3. ITI In-depth Telephone Interview			
4. IDI – Individual In-Depth Interview			
5. CAWI - Computer Assisted Web Interview			

4. OPIS BADANEGO OBSZARU I WYNIKI BADAŃ WRAZ Z INTERPRETACJĄ

4.1. Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki” powstało w 2008 r. Zebranie Założycielskie odbyło się 8 sierpnia 2008 r. Członkami założycielami Stowarzyszenia było 41 osób reprezentujących trzy sektory: społeczny, gospodarczy i publiczny. W dniu 15 października 2008 r. Stowarzyszenie zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego. Obejmuje swoim działaniem obszar czterech gmin: miejska Przeworsk, wiejska Przeworsk, Zarzecze i Gać. Całkowita powierzchnia obszaru - 198,32 km². Aktualnie Stowarzyszenie liczy 78 członków (stan na 4.05.2022 r.)

Rysunek 1 Mapa gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia LGD Dorzecze Mleczki

Źródło: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki” na tle powiatu przeworskiego (www.dorzeczemleczki.pl)

Najliczniejszą grupę w partnerstwie w Stowarzyszeniu Lokalnej Grupy Działania stanowią osoby fizyczne, a w dalszej kolejności przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora publicznego i społecznego.

Na potrzeby niniejszego raportu dokonano analizy danych GUS w latach 2014-2021

Tabela 3 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD								
Nazwa gminy/rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Miasto Przeworsk	15681	15585	15527	15452	15376	15291	15105	14973
Gmina Przeworsk	14875	14935	14859	14892	14900	14863	14851	14781
Gać	4654	4609	4616	4618	4591	4627	4576	4563
Zarzecze	7185	7176	7237	7223	7236	7229	7211	7196

Źródło: dane GUS

Wykres 1 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD

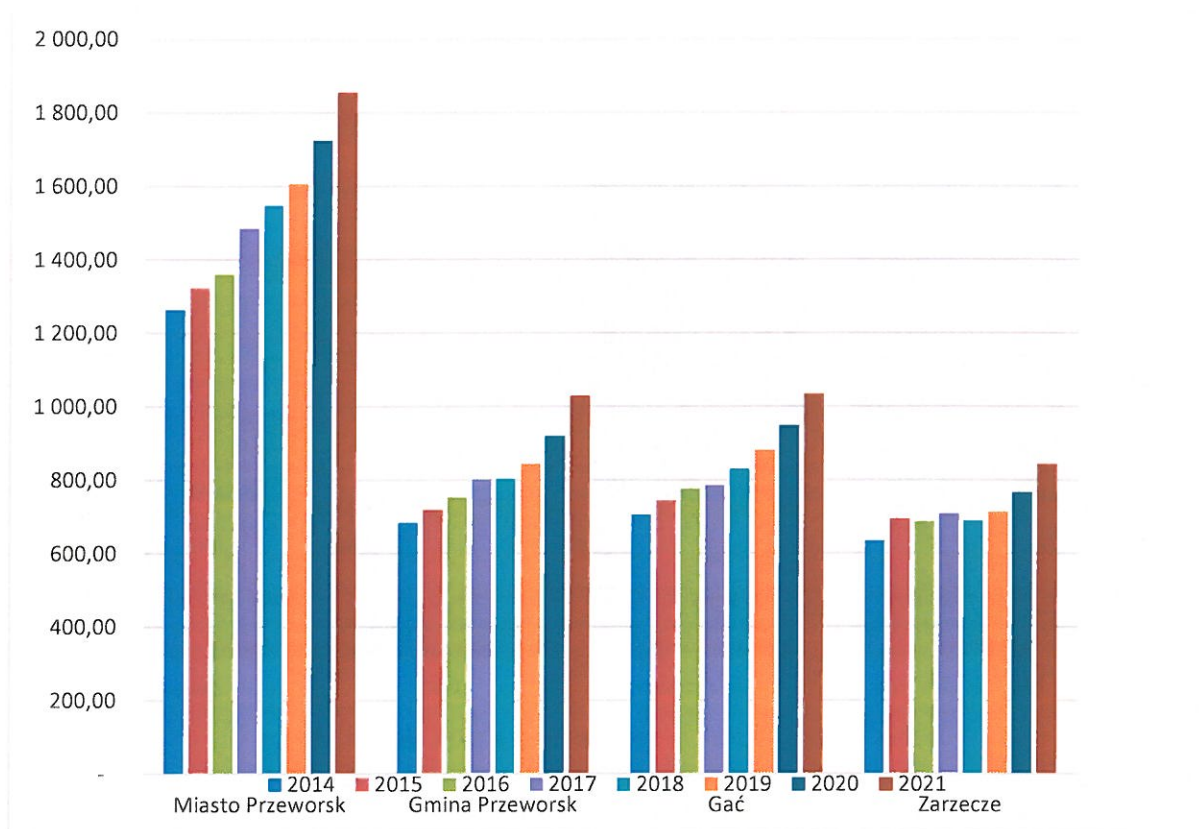
Analiza danych za okres 2014 -2021 wskazuje, iż nie zanotowano znaczących zmian w liczbie ludności w poszczególnych latach. Jedynie w mieście Przeworsk liczba ludności systematycznie malała i ostatecznie w 2021 roku obniżyła się o 4,5% w stosunku do roku 2014.

Tabela 4 Wskaźnik G dla gmin obszaru LGD

Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Miasto Przeworsk	1 262,97	1 321,93	1 359,59	1 484,01	1 546,32	1 604,76	1 723,49	1 854,28
Gmina Przeworsk	683,34	718,13	752,21	801,03	802,69	842,24	919,41	1 028,00
Gać	704,84	742,80	774,93	784,16	829,47	879,75	947,58	1 033,05
Zarzecze	633,48	693,96	686,15	707,46	688,52	711,49	766,12	841,96

Źródło: www.gov.pl/web/finanse/kwoty-i-wskazniki - Wskaźnik z lat 2018-2021 oraz archiwalna strona BIP Ministerstwa Finansów. – <https://mfarch2.mf.gov.pl/web/bip/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/finanse-publiczne/budzety-jednostek-samorzadu-terytorialnego/kwoty-i-wskazniki> - Wskaźnik z lat 2014-2017

Wykres 2 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD

źródło: dane GUS

Wskaźnik G - to wskaźnik dochodów podatkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Są to dochody m.in. z tytułu opłat i podatków (np. od nieruchomości, podatku rolnego czy leśnego), a także udziały we wpływach z podatków CIT i PIT. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych z tytułu podatku od nieruchomości; podatku rolnego; podatku leśnego; podatku od środków transportowych; podatku od czynności cywilnoprawnych; podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej; wpływów z opłaty skarbowej; wpływów z opłaty eksploatacyjnej; udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Wskaźnik G odzwierciedla zdolność dochodową i zamożność gminy. Stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat.

Z analizy wskaźnika G wyraźnie widać, iż w poszczególnych latach wzrastał on sukcesywnie we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD „Dorzecze Mleczki”.

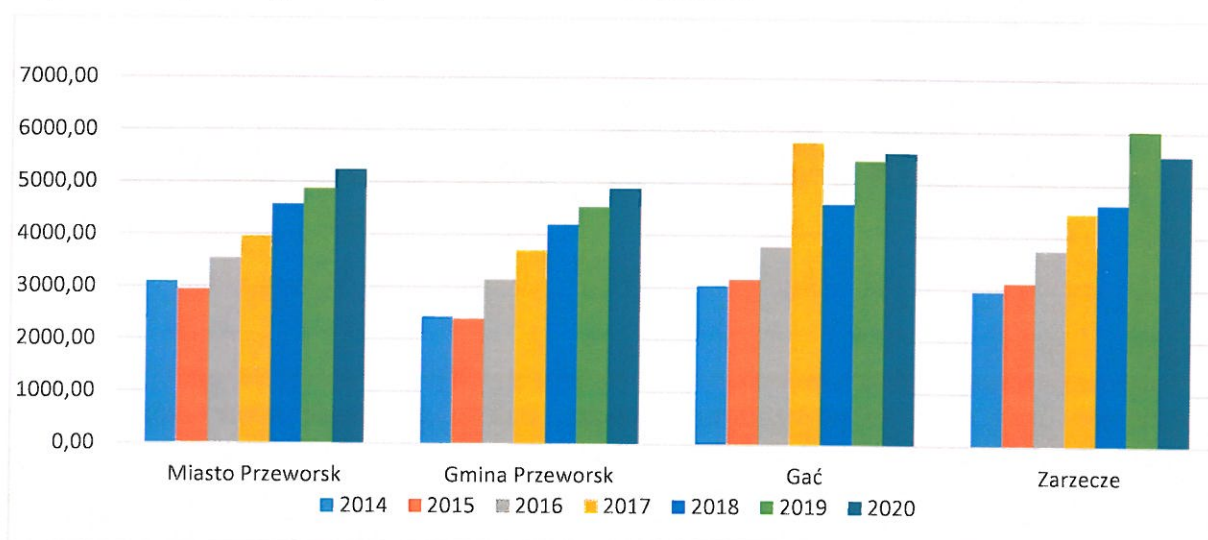
W przypadku miasta Przeworsk wskaźnik G w 2021 roku wzrósł o prawie 32% w stosunku do roku 2014. W gminie Przeworsk wzrost w 2021 roku zanotowano na poziomie 33,5% w stosunku do roku 2014. Natomiast w gminie Gać wzrost ten wyniósł 31,77%, a w gminie Zarzecze 24,76%.

Tabela 5 Wydatki gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Wydatki gmin na 1 mieszkańca							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Miasto Przeworsk	3090,81	2940,87	3534,51	3944,37	4570,31	4868,57	5232,06
Gmina Przeworsk	2423,24	2387,38	3141,45	3695,17	4193,37	4533,89	4883,00
Gać	3036,67	3156,44	3787,46	5774,13	4608,98	5442,47	5584,86
Zarzecze	2958,25	3117,46	3747,89	4449,75	4618,77	6035,20	5556,88

Źródło: dane GUS

Wykres 3 Wydatki gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Źródło: dane GUS

Dokonując przeglądu wydatków w okresie 2014-2020 należy stwierdzić, iż z roku na rok są one wyższe. Jedynym wyjątkiem był rok 2015, gdzie w mieście Przeworsk i gminie wiejskiej Przeworsk zanotowano niewielki spadek wydatków. Spory wzrost wydatków zaobserwowano w gminie Zarzecze w 2019 roku. Wydatki gmin na jednego mieszkańca w 2020 r. oscylowały pomiędzy 4883,00 zł a 5584,86 zł.

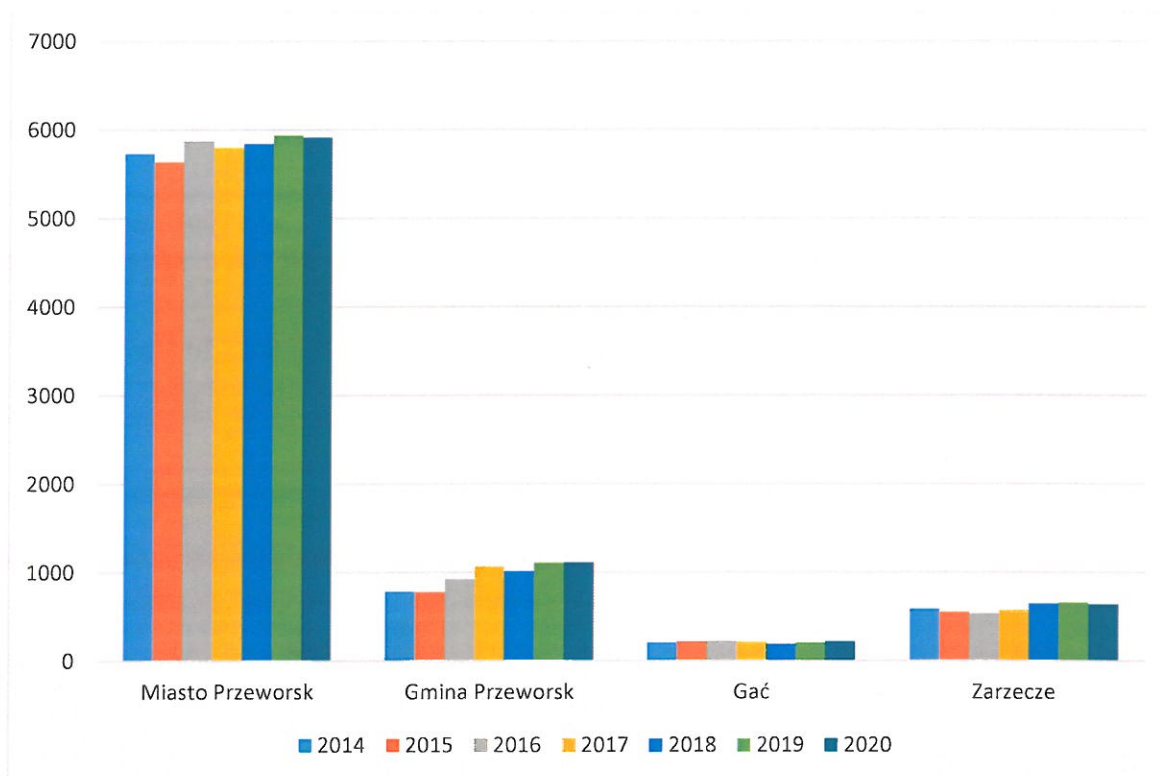
Tabela 6 Liczba osób pracujących w gminach

Liczba osób pracujących w gminach							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Miasto Przeworsk	5731	5635	5870	5795	5843	5934	5915
Gmina Przeworsk	784	776	923	1062	1014	1110	1113
Gać	207	213	220	211	190	202	218
Zarzecze	586	551	536	568	648	656	639

Źródło: dane GUS

Wykres 4 Liczba osób pracujących w gminach

Źródło: dane GUS

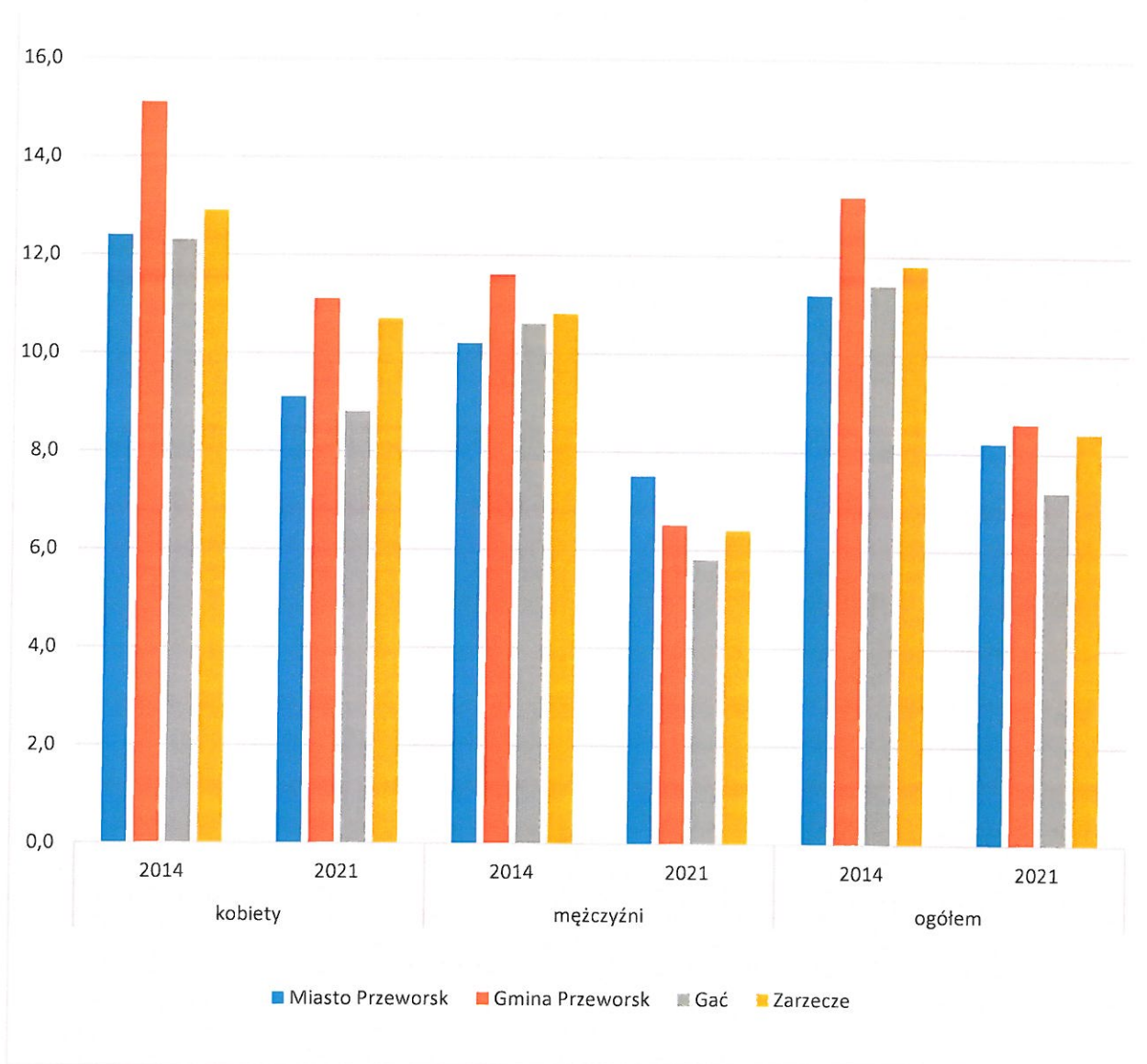
Analizując dane GUS w powyższym obszarze, należy stwierdzić spore zróżnicowanie w gminach wiejskich. Najmniej osób pracuje w gminie Gać. Liczba osób pracujących w tej gminie pozostaje na bardzo podobnym poziomie od 2014 roku. W gminie Zarzecze liczba pracujących zaczęła wzrastać w 2018 roku, po czym nieznacznie spadła w roku 2020. W gminie Przeworsk systematycznie rosła od początku badanego okresu. Należy też zauważyć, iż w gminie Przeworsk w 2020 roku zanotowano najwyższy wzrost osób pracujących w stosunku do roku 2014. Liczba osób pracujących w gminie miejskiej Przeworsk w poszczególnych latach utrzymywała się na podobnym poziomie.

Tabela 7 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności (%)

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności (%)					
		Miasto Przeworsk	Gmina Przeworsk	Gać	Zarzecze
kobiety	2014	12,4	15,1	12,3	12,9
	2021	9,1	11,1	8,8	10,7
mężczyźni	2014	10,2	11,6	10,6	10,8
	2021	7,5	6,5	5,8	6,4
ogółem	2014	11,2	13,2	11,4	11,8
	2021	8,2	8,6	7,2	8,4

Źródło: dane GUS

Wykres 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności (%)

Źródło: dane GUS

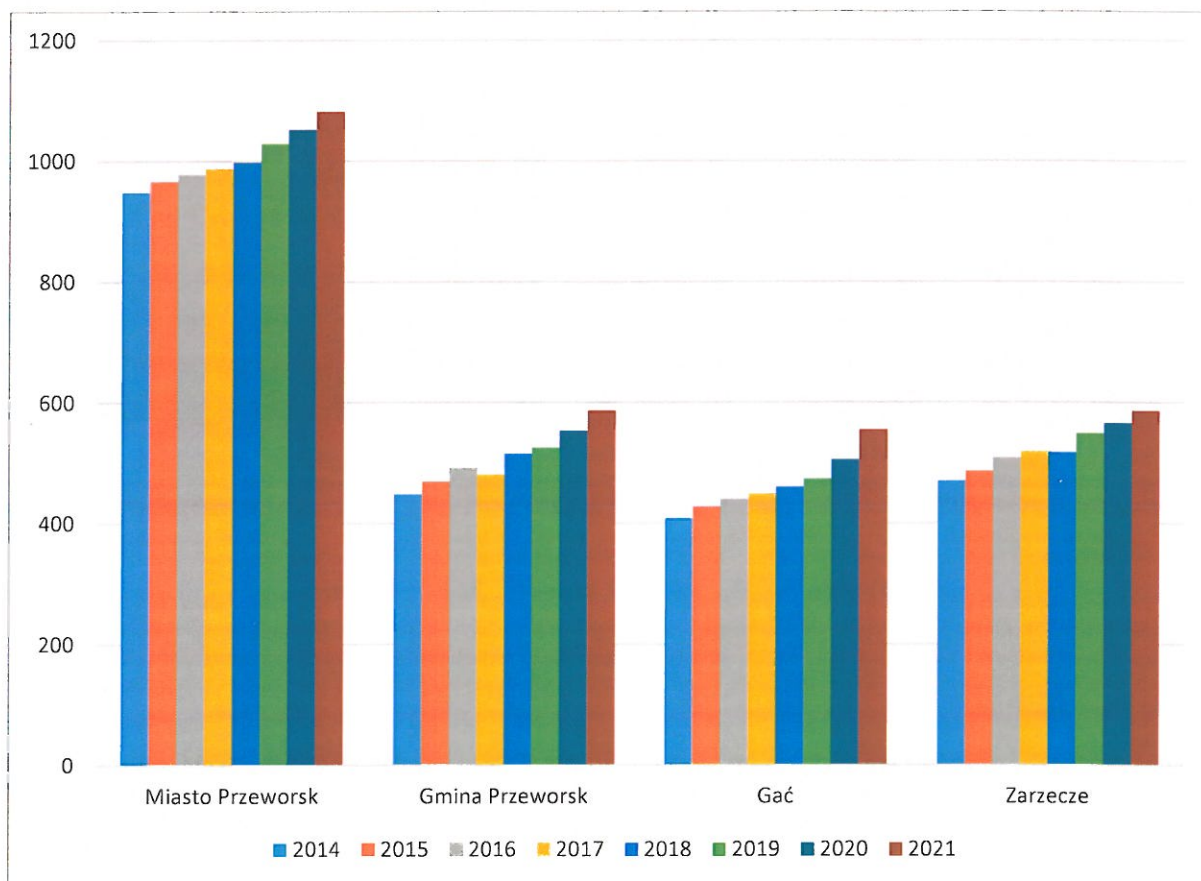
We wszystkich gminach wchodzących w skład LGD „Dorzecze Mleczki” w 2021 roku nastąpił spadek osób bezrobotnych. Najmniejszy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności zanotowano w gminie Gać. Na uwagę zasługuje fakt, iż we wszystkich badanych gminach w dalszym ciągu kobiety stanowią większą grupę. Najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych kobiet zanotowano w gminie Przeworsk.

Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców

Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Miasto Przeworsk	948	966	978	987	998	1029	1052	1081
Gmina Przeworsk	448	469	491	480	515	525	553	586
Gać	408	427	440	448	460	473	505	554
Zarzecze	470	486	508	518	517	549	566	586

Źródło: dane GUS

Wykres 6 Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. Mieszkańców

Źródło: dane GUS

We wszystkich analizowanych gminach nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców. W gminach wiejskich w 2021 roku liczba podmiotów ukształtowała się na bardzo zbliżonym poziomie. Porównując rok 2014 i 2021 należy zauważyć, iż największy wzrost podmiotów zanotowano w gminie Gać (146), a najniższy w gminie Zarzecze (116).

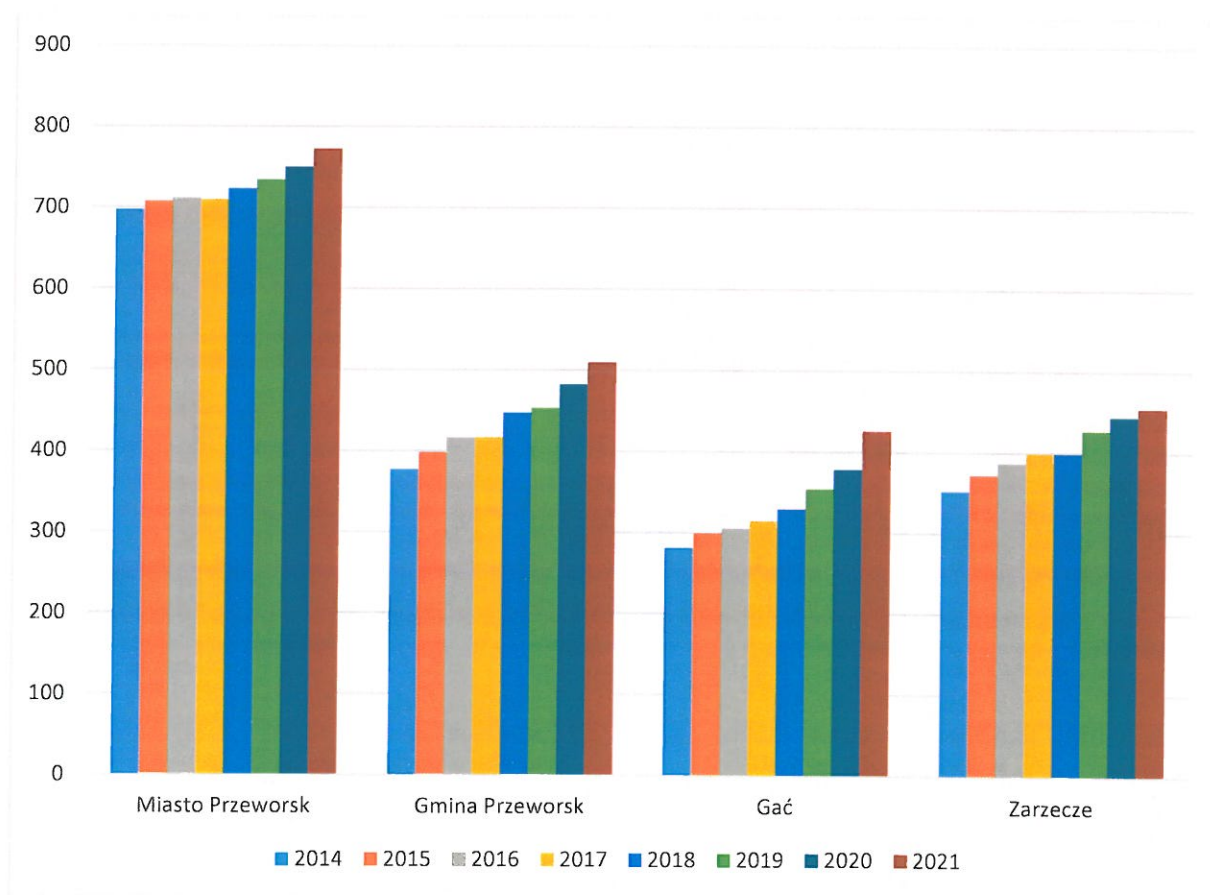

Tabela 9 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Miasto Przeworsk	697	707	711	709	723	734	750	772
Gmina Przeworsk	377	398	416	416	447	453	482	509
Gać	281	299	305	314	329	354	378	425
Zarzecze	352	372	387	399	399	427	444	454

Źródło: dane GUS

Wykres 7 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Źródło: dane GUS

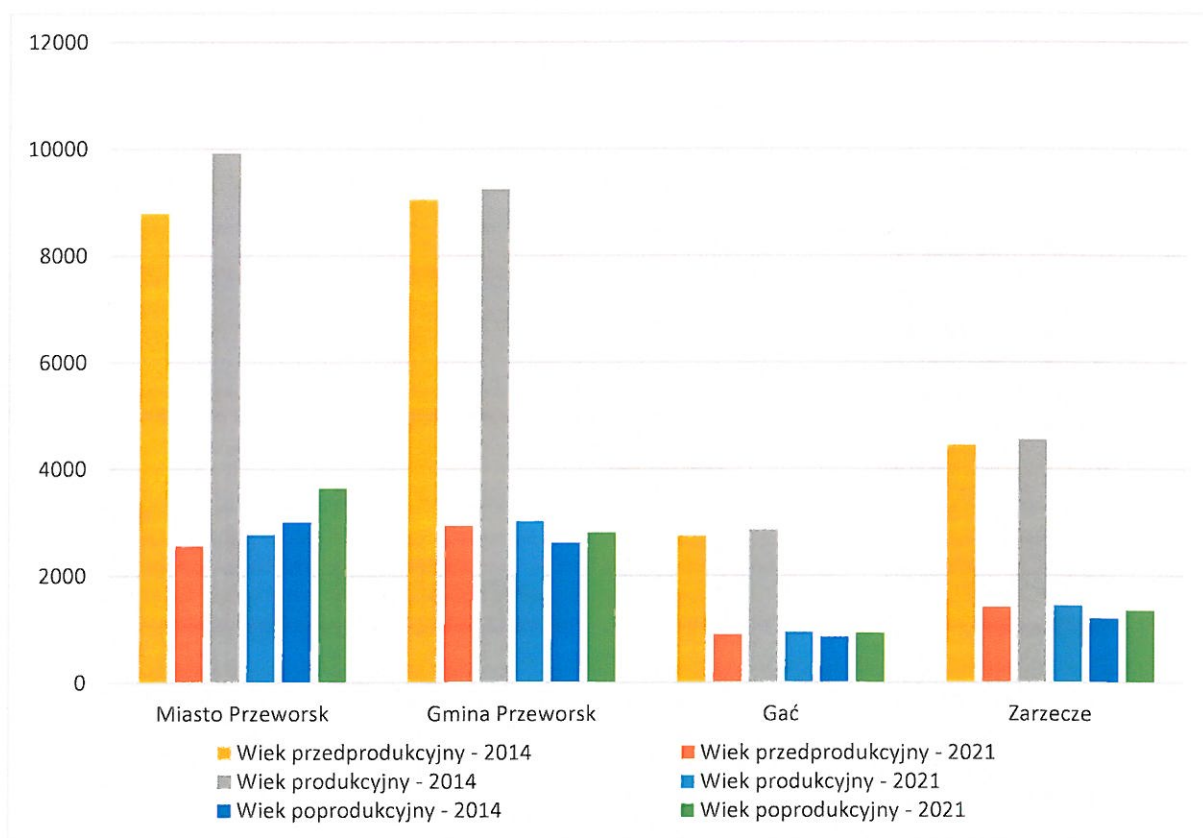
We wszystkich gminach w badanym okresie nastąpił wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców, aczkolwiek nie jest on znaczący. Należy zauważyć, iż z najniższym wzrostem mamy do czynienia w gminie miejskiej Przeworsk, a z najwyższym w gminie Gać.

Tabela 10 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym

Ludność w wieku	przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym	
	2014	2021	2014	2021	2014	2021
Miasto Przeworsk	2766	2555	9914	8781	3001	3637
Gmina Przeworsk	3020	2935	9241	9040	2614	2806
Gać	943	894	2859	2738	852	931
Zarzecze	1437	1410	4548	4439	1200	1347

Źródło: dane GUS

Wykres 8 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym

Źródło: dane GUS

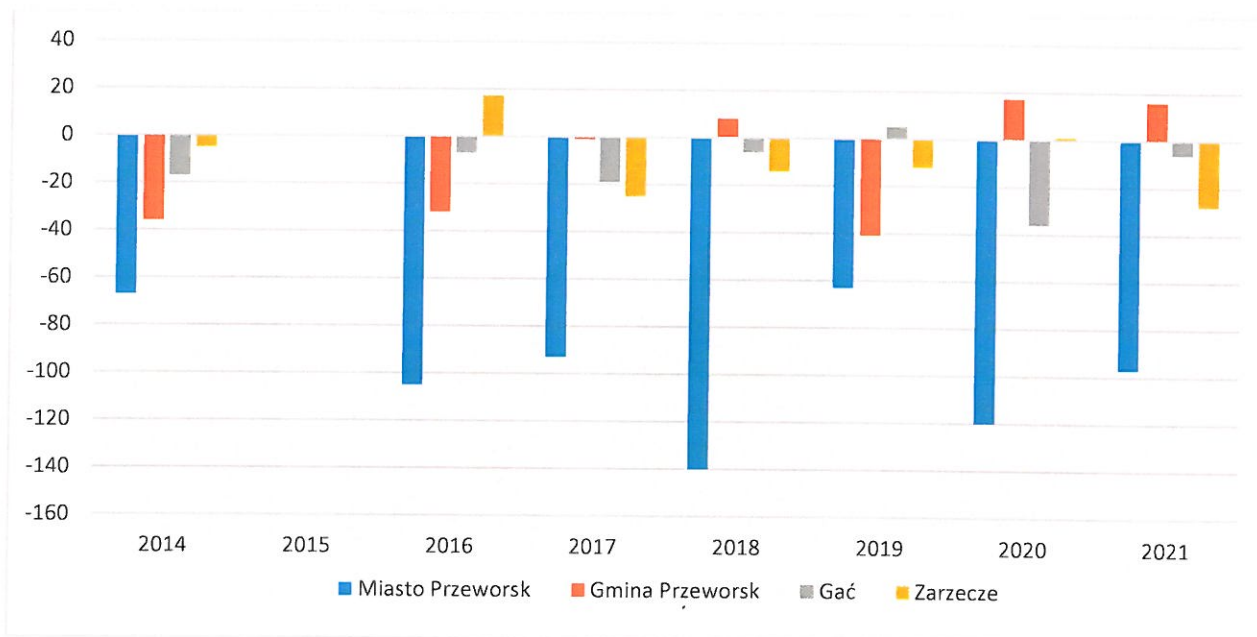
Analizując dane dotyczące ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym należy zauważyć, iż we wszystkich gminach najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym. We wszystkich gminach zaobserwowano również nieznaczny spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 11 Saldo migracji ogółem

Saldo migracji ogółem								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Miasto Przeworsk	-67	0	-105	-93	-140	-63	-120	-97
Gmina Przeworsk	-36	0	-32	-1	8	-41	17	16
Gać	-17	0	-7	-19	-6	5	-36	-6
Zarzecze	-5	0	17	-25	-14	-12	1	-28

Źródło: dane GUS

Wykres 9 Saldo migracji ogółem

Źródło: dane GUS

Najwyższe wartości ujemne salda migracji (czyli przewagi wielkości odpływu migracyjnego nad napływem) zanotowano w 2018 roku w mieście Przeworsk. Analizując powyższe dane można stwierdzić, iż w większości przypadków w badanym okresie mieliśmy do czynienia z saldem ujemnym. Wyjątek stanowi tu gmina wiejska Przeworsk, gdzie dodatnie saldo migracji zanotowano w roku 2018 i 2020. W gminie Gać dodatnie saldo odnotowano w 2019 roku, a gminie Zarzecze w 2016 i 2020 roku. Ujemne saldo migracji jest związane z wyjazdami młodych ludzi w poszukiwaniu pracy, wyższego wynagrodzenia za pracę i kształcenia się w większych miastach (co zostało wskazane w diagnozie LSR).

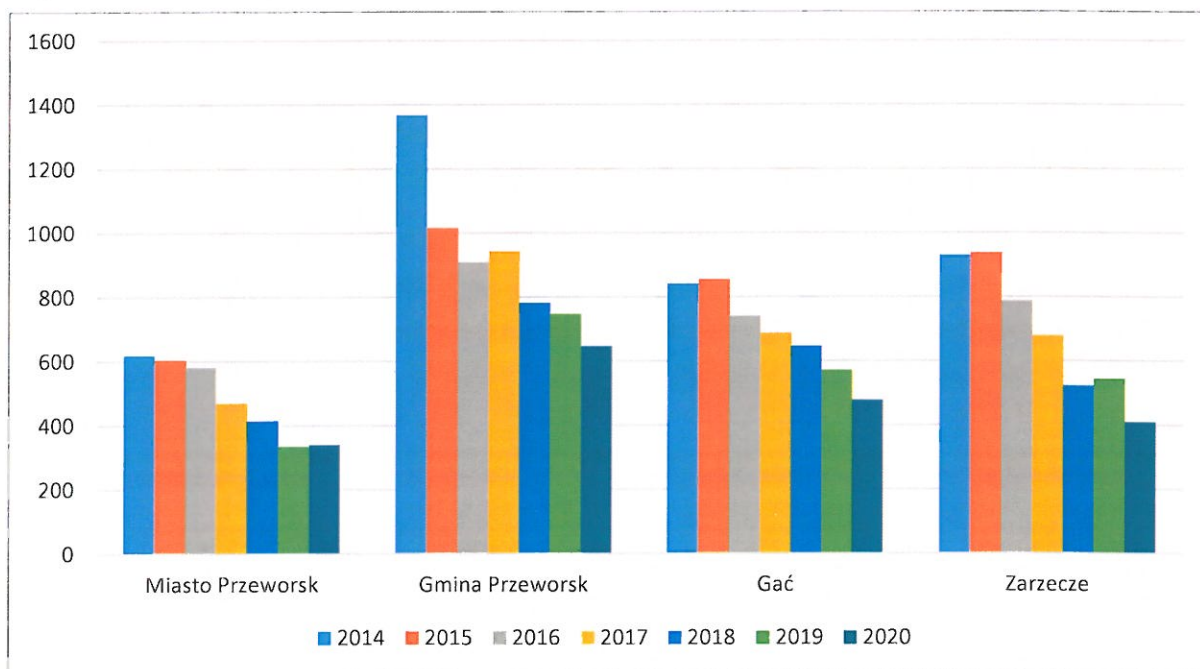

Tabela 12 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Miasto Przeworsk	618	603	581	468	414	335	339
Gmina Przeworsk	1367	1015	908	941	781	747	646
Gać	841	854	740	686	645	571	477
Zarzecze	929	936	787	678	522	543	409

Źródło: dane GUS

Wykres 10 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Źródło: dane GUS

Na uwagę zasługuje fakt, iż we wszystkich badanych gminach w 2020 roku nastąpił spadek beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w stosunku do roku 2020. We wszystkich gminach był to spadek znaczący. Największy w gminie wiejskiej Przeworsk (52,74%). W pozostałych gminach ukształtował się na poziomie 43,28% - 45,14%.

4.2. Rzeczowy i finansowy postęp realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki” na lata 2014-2020 została opracowana w sposób partycypacyjny. Do udziału w procesie budowy LSR, na etapie definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza), zostało zaproszone szerokie grono społeczności lokalnej. W konsultacjach społecznych dotyczących przygotowania dokumentu brali udział przedstawiciele sektora publicznego i społecznego, przedsiębiorcy oraz mieszkańcy.

W dokumencie Strategii określono dwa cele ogólne:

- Cel ogólny 1 – Rozwój przedsiębiorczości
- Cel ogólny 2 – Rozwój aktywności sektora publicznego i społecznego nakierowany na wzrost poziomu życia społeczności lokalnej

Do celu ogólnego nr 1 został przypisany cel szczegółowy: wzrost miejsc pracy.

Do celu ogólnego nr 2 zostały przypisane następujące cele szczegółowe:

- poprawa infrastruktury drogowej w zakresie zapewnienia dostępu do obiektów użyteczności publicznej,
- wzmocnienie kapitału społecznego poprzez wzrost kompetencji społeczności lokalnej,
- poprawa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej,
- wzrost zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym, wykorzystanie lokalnych zasobów: przyrodniczych, kulturowych i historycznych.

Cele ogólne i cele szczegółowe wpisują się w cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” PROW.

Postęp rzeczowo-finansowy odbywał się zgodnie z Załącznikiem nr 3 do Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) Stowarzyszenia LGD „Dorzecze Mleczki” - Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu. W badanym okresie Załącznik był aktualizowany zgodnie z przyjętą procedurą a zmiany zatwierdzone aneksem do Umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność nr 00018-6933-UM0910011/15. Wprowadzone zmiany dotyczyły:

- zwiększenia budżetu na projekt współpracy (Aneks nr 4 z dnia 29.11.2017 r.),
- podwyższenia środków finansowych na wsparcie na realizację operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w związku z zatwierdzeniem przez Komisję Europejską (w dniu 16.12.2019 r.) zmiany Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, w wyniku której zwiększony został budżet działania LEADER (Aneks nr 6 z dnia 18.05.2020 r.),
- przeliczenia budżetu na euro oraz zwiększenie środków na projekt współpracy (Aneks nr 10 z dnia 29.04.2021 r.),
- dodatkowych środków na realizację LSR w okresie przejściowym w związku ze zmianą PROW na lata 2014-2020, określoną w piśmie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15.04.2021 r. (Aneks nr 11 z dnia 08.10.2021 r.),
- rezygnacji z przedsięwzięcia 2.2.1 „Szkolenia z zakresu wzrostu kompetencji społeczności lokalnej w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych” na wniosek LGD z powodu braku zainteresowania przedsięwzięciem (Aneks nr 12 z dnia 03.12.2021 r.).

Analizy postępu rzeczowego i finansowego dokonano w sposób kompleksowy i wielowątkowy. Uwzględniono tu takie obszary jak: historia naborów, osiągnięcie wskaźników w ramach postępu rzeczowego, realizacja budżetu, realizacja projektów współpracy, działalność biura LGD oraz realizacja planu komunikacji.

Tabela 13 Historia naborów w okresie od 2016 r. do 2022 r. (stan realizacji na dzień 31.07.2022)

Numer naboru	Nazwa przedsięwzięcia w ramach LSR	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków	Liczba podpisanych umów	Protesty złożone	Protesty / odwołania uwzględnione
1/2017	Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej przez grupę defaworyzowaną	5	5	5	1	1
2/2017	Wsparcie operacji z zakresu budowy lub modernizacji dróg służących zapewnieniu dostępu do obiektów użyteczności publicznej	5	5	5	0	0
3/2017	Wsparcie operacji służących poprawie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej	16	16	10	5	5
4/2017	Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej mikro i małych przedsiębiorstw	4	3	0	1	0
5/2017	Wsparcie operacji służących wzrostowi zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym	2	2	2	0	0
1/2018	Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej mikro i małych przedsiębiorstw	9	8	3	1	0
2/2018	Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej przez grupę defaworyzowaną	8	8	7	1	1
1/2019	Szkolenia z zakresu wzrostu kompetencji społeczności lokalnej, w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także	0	0	0	0	0

	z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych					
2/2019	Wsparcie operacji służących wzrostowi zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym	1	1	1	0	0
3/2019	Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej	3	3	3	0	0
4/2019	Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej mikro i małych przedsiębiorstw	4	3	3	2	2
1/2020	Wsparcie operacji służących poprawie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej	0	0	0	0	0
2/2020	Szkolenia z zakresu wzrostu kompetencji społeczności lokalnej, w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	0	0	0	0	0
3/2020	Wsparcie operacji służących wzrostowi zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym	2	2	2	0	0
4/2020	Wsparcie operacji z zakresu budowy lub modernizacji dróg służących zapewnieniu dostępu do obiektów użyteczności publicznej	1	1	1	0	0
5/2020	Wsparcie operacji służących poprawie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej	3	3	2	0	0
6/2020	Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej przez grupę defaworyzowaną	3	3	2	0	0

1/2021	Wsparcie operacji służących poprawie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej	1	1	1	0	0
2/2021	Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej przez grupę defaworyzowaną	5	5	2	0	0
3/2021	Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej	4	4	4	1	1
4/2021*	Wsparcie operacji z zakresu budowy lub modernizacji dróg służących zapewnieniu dostępu do obiektów użyteczności publicznej	3	3	0**	0	0
5/2021*	Wsparcie operacji służących poprawie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej	1	1	0**	0	0
6/2021*	Wsparcie operacji służących wzrostowi zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym	3	3	0**	0	0
1/2022	Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej	10	10	0**	3	3

*nabór ogłoszony w grudniu 2021 r.,

**wnioski w trakcie weryfikacji w UMWP

Nabór wniosków zaplanowanych na lata 2017-2022 został zrealizowany w 100%. Łącznie ogłoszono 24 nabory, z czego w ramach 3 naborów nie wpłynęły żadne wnioski. Do dofinansowania wybrano 90 wniosków, podpisano 53 umowy. W opisywanym okresie złożono 15 protestów, z czego 13 rozpatrzono pozytywnie.

Największym zainteresowaniem cieszył się nabór 1/2017 dotyczący wsparcia operacji służących poprawie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej. Aczkolwiek w ramach naboru 1/2020 nikt też nie złożył wniosku na dofinansowanie powyższego wsparcia. Dużym zainteresowaniem cieszyły się też nabory w zakresie wsparcia rozwoju działalności gospodarczej mikro i małych przedsiębiorstw oraz wsparcia podejmowania działalności gospodarczej przez grupę defaworyzowaną. Nie było natomiast zainteresowania szkoleniami z zakresu wzrostu kompetencji społeczności lokalnej, w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych.

Tabela 14 Postęp rzeczowy realizacji celów oraz przedsięwzięć w LSR - stan na 30.06.2022 r.

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Kod wskaźnika (dotyczy EFROW)	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Kod wskaźnika (dotyczy EFROW)	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja	
													U	P
1.0 - Rozwój przedsiębiorczości	1.1 - Wzrost miejsc pracy	Liczba utworzonych miejsc pracy	1.3	sztuki	0	32	84%	1.1.1 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej przez grupę defaworyzowaną	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	1.1	sztuki	14	92,86%	85,71%
													U	P
								1.1.2 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	1.1	sztuki	13	53,85%	30,77%
								1.1.3 Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej mikro i małych przedsiębiorstw	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	1.2	sztuki	5	120,00%	100,00%

2.0 - Rozwój aktywności sektora publicznego i społecznego nakierowany na wzrost poziomu życia społeczności lokalnej													
2.1 - Poprawa infrastruktury drogowej w zakresie zapewnienia dostępu do obiektów użyteczności publicznej	Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego.	1.13	osoby	0	400	5319%	2.1.1 Wsparcie operacji z zakresu budowy lub modernizacji dróg służących zapewnieniu dostępu do obiektów użyteczności publicznej.	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg.	1.12	km	4,09	85,09%	85,09%
2.2 - Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez wzrost kompetencji społeczności lokalnej	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3 - Poprawa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej	Liczba osób, które skorzystają z ogólnodostępnych i niekomercyjnych obiektów infrastruktury rekreacyjnej.	-	osoby	0	15 000	99%	2.3.1 Wsparcie operacji służących poprawie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej.	Liczba nowych obiektów infrastruktury rekreacyjnej	2.4	sztuki	10	100%	100%
								Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej	2.5	sztuki	6	150%	100%

2.4 - Wzrost zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym	Wzrost o 20% liczby osób uczestniczących w wydarzeniach związanych z dziedzictwem lokalnym i korzystających z wydawnictw w stosunku do poprzedniego okresu programowania.	osoby	4930	5916	338%	2.4.1 Wsparcie operacji służących wzrostowi zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym.	Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji na rzecz zachowania dziedzictwa lokalnego	sztuki	7	71,43%	71,43%
			0	1	0%	2.5.1 Wsparcie współpracy z lokalną grupą działania	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	sztuki	1	0,00%	0,00%
2.5 -	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby.	3.3	0	1	0%	3.2	3.2	sztuki	1	0,00%	0,00%
Wykorzystanie lokalnych zasobów: przyrodniczych, kulturowych i historycznych											

Realizacja wskaźnika rezultatu dla **Celu ogólnego 1.0** Rozwój przedsiębiorczości, dla celu szczegółowego – „Liczba utworzonych miejsc pracy” jest na wysokim poziomie 84 %. Realizację wskaźników produktów przypisanych do przedsięwzięć Celu ogólnego 1.0 na poziomie ponad 85%, 30% i 100% należy ocenić bardzo dobrze z uwagi ilość wniosków wybranych do realizacji będących na etapie ich weryfikacji. W związku z powyższym możemy spodziewać się przekroczenia większości wymienionych wskaźników.

Wskaźniki przypisane do **Celu ogólnego 2.0** Rozwój aktywności sektora publicznego i społecznego nakierowany na wzrost poziomu życia społeczności lokalnej, w tym wskaźniki celów szczegółowych (wskaźniki rezultatu) oraz wskaźniki produktu przypisane poszczególnym przedsięwzięciom również zostały osiągnięte na wysokim poziomie. Wskaźniki rezultatu zostały przekroczone, natomiast wskaźniki produktu oscylują między 71 a 100 %. W przypadku Celu ogólnego 2.0 również możemy się spodziewać przekroczenia wskaźników z uwagi na wybrane wnioski do dofinansowania będące w trakcie weryfikacji.

Tabela 15 Postęp finansowy realizacji celów oraz przedsięwzięć w LSR - stan na **30.06.2022** r.

Cele ogólne				Cele szczegółowe				Przedsięwzięcia										
Nazwa	Budżet w LSR [EUR]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu	Nazwa	Budżet w LSR [EUR]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu	Nazwa	Wskazniki produktu	Program/ fundusz	Budżet w LSR [EUR]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu	Pomoc przyznana	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu	Pomoc wypłacona	Realizacja budżetu
1.0-Rozwój przedsiębiorczości	960 732,94	558 271,06	58,11%	1.1 - Wzrost miejsc pracy	960 733	558 271,06	58,11%	1.1.1 - Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej przez grupę defaworyzowaną	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	PROW/ EFRROW	329 227,96	250 460,85	76,08%	231 561,61	70,33%			
								1.1.2 - Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	PROW/ EFRROW	316 339,47	152 761,62	48,29%	66 339,47	20,97%			
								1.1.3 - Wsparcie rozwoju i małych przedsiębiorstw	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	PROW/ EFRROW	315 165,51	327 429,63	103,89%	260 369,98	82,61%			

2.0 - Rozwój aktywności sektora publicznego i społecznego nakierowany na wzrost poziomu życia społeczności lokalnej		1 101 767,05	579 791,20	53%															
2.1 - Poprawa infrastruktury drogowej w zakresie zapewnienia dostępu do obiektów użyteczności publicznej		457 626,87	254 426,87	55,60%	2.1.1 - Wsparcie operacji służących lub modernizacji dróg służących zapewnieniu dostępu do obiektów użyteczności publicznej.	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg.	PROW/ EFRROW	457 626,87	431 014,77	94,18%	254 426,87	55,60%							
2.2 - Wzmocnienie kapitału społecznego poprzez wzrost kompetencji społecznej lokalnej					2.2.1 - Szkolenia z zakresu wzrostu kompetencji społeczności lokalnej, w tym klimat, także rozwiązań innowacyjnych w zakresie ochrony środowiska i zmian	Liczba szkoleń	PROW/ EFRROW	-	-	-	-	-							
2.3 - Poprawa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej		400 545	271 711,76	67,84%	2.3.1 - Wsparcie operacji służących poprawie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej	Liczba nowych obiektów infrastruktury rekreacyjnej Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej	PROW/ EFRROW	400 545,04	384 260,33	95,93%	271 711,76	67,84%							

Budżet LSR jest realizowany zgodnie z Planem działania. Analizując dane dotyczące postępu finansowego w zakresie działania 19.2 możemy stwierdzić, że jego realizacja jest na satysfakcjonującym poziomie. Zgodnie ze stanem na dzień 30.06.2022 r. dla Celu ogólnego 1.0 został zrealizowany w blisko 59 %, dla Celu ogólnego 2.0 – 53% z wyłączeniem działania 19.3 - 61%. Mając na uwadze fakt, że do końca I półrocza 2022 r. były ogłoszone wszystkie zaplanowane nabory, a w trakcie realizacji są jeszcze operacje możemy spodziewać się realizacji budżetu na wysokim poziomie.

4.3 Projekty współpracy

W Lokalnej Strategii Rozwoju został zapisany 1 projekt dotyczący wsparcia współpracy z lokalną grupą działania. Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki” podpisała umowę partnerską dotyczącą projektu pn. „Zdrowie Kołem się Toczy”.

Partnerami projektu są:

- Stowarzyszenie " Lokalna Grupa Działania - U ŻRÓDEŁ" - grupa wiodąca w projekcie,
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Razem na Piaskowcu",
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Dorzecze Mleczki".

Zadania, które będą realizowane przez LGD „Dorzecze Mleczki” to:

1. Odnowienie oznakowania szlaku rowerowego wraz z aktualizacją treści drewnianych tablic informacyjnych.

Promocja obszaru LGD poprzez odnowienie oznakowania ok. 120 kilometrów szlaku rowerowego wraz z aktualizacją treści drewnianych tablic informacyjnych znajdujących się przy szlakach, opracowanie i wdrożenie interaktywnej mapy szlaków i atrakcji turystycznych.

- Opracowanie koncepcji odnowienia szlaków (zweryfikowanie tras - kwerenda terenowa, zweryfikowanie podłoża tras, ukształtowania terenu i stopnia trudności, zdefiniowanie profilów wzniesień, kalkulacji czasu i stopnia trudności terenu, ustalenie kolorów oznakowania i połączeń szlaków, zapis przebiegu szlaków w formatach gpx i KML)
- Odnowienie oznakowania ok. 120 kilometrów szlaku rowerowego (znaki malowane od szablonów o wymiarach 20cm x 20cm, ekologiczna farba akrylowa, znaki podwieszane (tabliczki) o wymiarach 20cm x 20cm, materiał kompozytowy, odnowienie 4 tablic drewnianych poprzez odmalowanie i uzupełnienie ubytków, przygotowanie opisów tras w 2 wersjach językowych (polski/angielski), opracowanie koncepcji graficznej tablic informacyjno-poglądowych, wymiana grafik o wymiarach 200cm x 125 cm (blacha ocynkowana + nadruk na folii pokryty laminatem) w odnowionych konstrukcjach
- Opracowanie i wdrożenie Interaktywnej Mapy Szlaków rowerowych (podkład mapowy google maps lub OSM, możliwość pobierania trasy w formacie KML lub gpx poprzez zeskanowanie kodu QR z tablicy, po kliknięciu na szlak pogrubia się, widać dokładnie jego przebieg, profil trasy, opis, kilometry, POI, wprowadzenie kategorii szlaków: rowerowe, piesze, nordic walking, intuicyjna edycja z poziomu przeglądarki internetowej, kalibrację mapy, wprowadzenie tras, punktów POI, opisów, zdjęć)

2. Instalacja samoobsługowych stacji naprawy rowerów.

Samoobsługowe stacje naprawy rowerów, mają służyć rowerzystom, których awaria zaskoczyła w trakcie podróży lub tym, którzy nie posiadają własnych narzędzi ani miejsca

w domu. Pozwalają na wykonanie wszystkich podstawowych napraw, takich jak wymiana dętki, usuwanie luzów, regulacja przerzutek, hamulców itd. Konstrukcja stacji umożliwia podwieszenie roweru, co ułatwia dostęp do podzespołów.

3. Kampania promocyjna.

W kampanii zrealizowane zostaną następujące działania:

1. Wizualizacja i reklama projektu współpracy
2. Ulotka – oferta turystyczna
3. Zakup gadżetów z logo
4. Spot wizerunkowy

Nagrany zostanie krótki (ok 2 min.) film wideo promujący walory turystyczne obszaru gmin partnerskich LGD. Zostanie on umieszczony na stronie internetowej LGD oraz stronach gmin i mediach społecznościowych.

4. Wyjazdy integracyjne

1. Wyjazd integracyjny do Porto

Wyjazd integracyjny w celu poznania przykładów dobrych praktyk w wykorzystywaniu środków Unii Europejskiej na projektowanie i realizację infrastruktury rowerowej.

Charakter wsparcia: wizyta studyjna,

Tematyka wizyty: organizacja turystyki rowerowej, systemy organizacji tras rowerowych, lokalna organizacja turystyczna a rowery, finansowanie wyznaczania i utrzymywania tras rowerowych itp.

2. Wyjazd integracyjny Czorsztyn - Szczawnica

Celem wyjazdu jest zapoznanie uczestników z przykładami dobrych praktyk dotyczących organizacji turystyki rowerowej, z możliwościami plenerowych formy aktywności rekreacyjnej oraz integracja lokalnych animatorów.

5. Imprezy plenerowe / integracyjne

1. Organizacja festynu na terenie Gminy Przeworsk

Celem festynu jest promocja turystyki rowerowej wśród mieszkańców gminy ze szczególnym uwzględnieniem najmłodszych mieszkańców. Przewidywany termin: 04.06.2023 r.

2. Organizacja festynu na Gackiej Górze

Celem festynu jest promocja turystyki rowerowej oraz zdrowego trybu życia wśród mieszkańców Gminy Gać.

3. Organizacja imprezy plenerowej w Przeworsku wraz z organizacją rajdu rowerowego

Celem festynu jest promocja turystyki rowerowej, szlaków rowerowych oraz zdrowego trybu życia wśród mieszkańców Przeworska. Przewidywany termin: 09.09.2023 r.

4. Organizacja imprezy plenerowej w Zarzeczcu wraz z organizacją rajdu rowerowego

Celem festynu jest promocja turystyki rowerowej, szlaków rowerowych, zasobów kulturowych oraz zdrowego trybu życia wśród mieszkańców Gminy Zarzecze. Przewidywany termin: 09.09.2023 r.

4.4. Działania poza RLKS

Poza RLKS zrealizowano operację pt. „Wyjazd studyjny pod nazwą Inicjujemy współpracę międzynarodową”. Łączna wartość kosztów kwalifikowalnych operacji wynosiła 34 930 zł. Wizyta studyjna odbyła się w terminie 09.06.2018 - 12.06.2018 r. w LGD „Garda

e Colli Mantovani” z siedzibą w Cavriana (MN) region Lombardia Włochy. Operację sfinansowano ze środków KSOW w ramach Pomocy Technicznej PROW 2014-2020.

Problem, do rozwiązania którego przyczyniła się realizacja celu operacji to brak zdefiniowanych partnerów projektu współpracy pod kątem realizacji LSR LGD „Dorzecze Mleczki”.

Celami operacji było: inicjowanie współpracy pomiędzy lokalnymi grupami działania w zakresie projektu współpracy międzynarodowego oraz podpisanie deklaracji wspólnej realizacji projektu współpracy do 01.10.2018 r.

Grupą docelową operacji byli liderzy LGD „Dorzecze Mleczki” – 21 osób. W grupie tej znaleźli się przedstawiciele wszystkich trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Lokalni liderzy to przede wszystkim członkowie LGD społecznie zaangażowani w realizację LSR, w tym członkowie zarządu i rady LGD, przedstawiciele organizacji pozarządowych, lokalni przedsiębiorcy oraz przedstawiciele władz gmin partnerskich LGD. Natychmiastowym efektem operacji było podpisanie deklaracji woli wspólnej realizacji projektu współpracy. Natomiast efekt długookresowy to realizacja projektu współpracy międzynarodowego.

Operacja realizowana została przy udziale czterech dodatkowych partnerów KSOW tj. Gminy Miejska Przeworsk, Gminy Przeworsk, Gminy Zarzecze, Gmina Gać.

4.5. Działalność biura LGD

Zasady i tryb działania biura LGD określa regulamin, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały nr 2/4/2018 Zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki” z dnia 18.12.2018 r. Regulamin określa wewnętrzną organizację oraz zadania biura.

Pracami biura kieruje dyrektor, a do jego obowiązków w szczególności należy m.in.:

- kierowanie bieżącymi sprawami Stowarzyszenia i reprezentowanie go na zewnątrz
- nadzór nad realizacją LSR
- nadzór nad realizacją podpisanych umów
- nadzór nad realizacją bezpłatnego doradztwa w zakresie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy i wniosków o płatność na operacje finansowane w ramach LSR
- nadzór nad wydaniem wewnętrznych materiałów informacyjnych i problemowych.

W biurze zatrudniony jest także specjalista ds. funduszy unijnych i p. r, który wykonuje takie zadania jak m.in.:

- bezpłatne doradztwo w zakresie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy i wniosków o płatność na operacje finansowane w ramach LSR,
- monitorowanie bieżącej realizacji LSR,
- realizacja Planu Komunikacji w ramach LSR,
- organizowanie spotkań i konferencji,
- zarządzanie treścią merytoryczną materiałów promocyjnych i informacyjnych,
- współpraca przy opracowaniu sprawozdań merytorycznych i finansowych,
- obsługa klientów – udzielanie odpowiedzi i wyjaśnień, przyjmowanie wniosków i składanych postulatów przez mieszkańców dotyczących wdrażania LSR.

Na chwilę obecną w biurze LGD są 2 etaty. Podział obowiązków jest jasny i klarowny. Na uwagę zasługuje duże zaangażowanie pracowników biura w sprawy związane z wdrażaniem LSR.

Na stronie internetowej Stowarzyszenia cyklicznie podawane są informacje o sposobie wykorzystania środków finansowych na wsparcie funkcjonowania LGD „Dorzecze Mleczki”.

Tabela 16 Rodzaje i kwoty wydatków poniesionych w okresie 2016-2021 na działalność Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki”

Lp.	Rodzaj wydatku	Wysokość wydatków za okres 2016-2021 (PLN)
1.	Wynagrodzenia pracowników	77 9804,52
2.	Prowadzenie biura	219 244,40
3.	Szkolenia dla pracowników	52 860,30
4.	Aktywizacja prowadzona przez LGD	33 742,48
	Łącznie za okres 2016-2021	1 085 651, 70

Pracownicy biura bardzo dużą wagę przykładają do podwyższania swoich kwalifikacji i zdobywania nowej wiedzy. W badanym okresie pracownicy biura uczestniczyli w licznych szkoleniach. Poza pracownikami biura w szkoleniach brali udział również członkowie Rady i członkowie Zarządu. Szkolenia te miały charakter wyjazdowy jak i odbywały się w Przeworsku i dotyczyły m.in. zagadnień takich jak:

- organizacja pracy i komunikacja w procesie wdrażania LSR,
- ocena formalna wniosków,
- metodyka doradztwa, wsparcie przy opracowaniu wniosku o przyznanie pomocy oraz opracowaniu biznesplanu,
- metodyka oceny i wyboru operacji do dofinansowania,
- monitoring i ewaluacja procesu wdrażania LSR w ramach PROW 2014-2020,
- ocena operacji w ramach oceny kryteriów wyboru określonych w LSR pod kątem planowanych,
- ochrona danych osobowych,
- metody partycypacyjnego tworzenia LSR,
- stanowienie prawa.

Niewątpliwie udział w szkoleniach przyczynił się do dobrej jakości pracy w zakresie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju jak i efektywnego wspierania potencjalnych beneficjentów aplikujących o przyznanie dofinansowania.

Poniższa tabela przedstawia tematykę, terminy i miejsce szkoleń oraz liczbę osobodni i liczbę osób biorących udział w szkoleniach

Tabela 17 Szkolenia dla pracowników i organów Stowarzyszenia LGD

Lp.	Nazwa szkolenia	Termin	Miejsce	Liczba uczestników	Łączna liczba osobodni
1	Ochrona danych osobowych i zarządzanie bazami danych	19-21.04.2016 r.	CDR Kraków	1	3
2	Zasady funkcjonowania organu decyzyjnego oraz metodyka oceny i wyboru operacji (grantów) do finansowania	11-13.05.2016 r.	CDR Kraków	1	3
3	Zasady funkcjonowania organu decyzyjnego oraz metodyka oceny i wyboru operacji (grantów) do finansowania	11-13.05.2016 r.	CDR Kraków	1	3
4	Metodyka doradztwa, wsparcie przy opracowaniu projektu, wniosku o przyznanie pomocy oraz opracowaniu biznesplanu	16-18.05.2016 r.	CDR Kraków	1	3
5	Metodyka doradztwa, wsparcie przy opracowaniu projektu, wniosku o przyznanie pomocy oraz opracowaniu biznesplanu	16-18.05.2016 r.	CDR Kraków	1	3
6	Organizacja pracy i komunikacja w procesie wdrażania LSR	06-08.06.2016 r.	CDR Kraków	1	3
7	Organizacja pracy i komunikacja w procesie wdrażania LSR	06-08.06.2016 r.	CDR Kraków	1	3
8	Zasady funkcjonowania organu decyzyjnego oraz metodyka oceny i wyboru operacji (grantów) do finansowania	12-14.10.2016 r.	CDR Kraków	16 (11 członków Rady, 2 pracownicy biura, 3 członków Zarządu)	48

9	Przygotowani wniosków o przyznanie pomocy i biznesplanów dla podejmowania działalności gospodarczej i pozostałych operacji z wyłączeniem projektów grantowych”	23.10.2016 r.	Przeworsk	4 (członkowie Zarządu)	4
10	Lokalny Animator – współczesny Kulturalno - Oświatowy”	26.10.2016 r.	Przeworsk	6 (Zarząd, pracownik biura, wiceprzewodniczący Rady)	6
11	Monitoring i ewaluacja procesu wdrażania LSR w ramach PROW 2014-2020	04.11.2016 r.	Przeworsk	8	8
12	Podniesienie kompetencji w zakresie oceny formalnej wniosków w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich	25-26.01.2017 r.	Boguchwała	1	2
13	Podniesienie kompetencji w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	01-02.06.2017 r.	CDR Kraków	1	2
14	Zmiany w procedurach wyboru i oceny operacji w ramach LSR	08.06.2017 r.	Przeworsk	15 (członkowie Rady)	15
15	Stanowienie prawa – moduł teoretyczny	02-03.03.2018 r.	Rzeszów	1	2
16	Zmiany w procedurach wyboru i oceny operacji w ramach LSR	15.06.2018 r.	Przeworsk	9 (członkowie Rady)	9
17	Ochrona Danych Osobowych	20.12.2018 r.	Gliwice	1	1
18	Ocena operacji w ramach oceny kryteriów wyboru określonych w LSR pod kątem planowanych w roku 2019 naborów	03.01.2019	Przeworsk	7 (członkowie Rady)	7

19	Szkolenie z zakresu ochrony danych osobowych	10.04.2019	Gliwice	1	1
21	Szkolenie z zakresu ochrony danych osobowych dla pracownika upoważnionego do przetwarzania danych osobowych	09.01.2020	Gliwice	1	1
20	Rozpatrzenie przez Radę protestu wnioskodawcy – studium przypadku	27.01.2020	Przeworsk	7 osób (członkowie Rady)	7
21	Stowarzyszenia, fundacje i kluby sportowe – tworzenie nadzór i funkcjonowanie	08.09.2020	Warszawa - online	1 (pracownik biura)	1
22	Odpowiedzialność członków zarządu i rad programowych lokalnych grup działania	28.01.2021	Łagów - online	1 (dyrektor biura)	1
23	Ocena wniosków o przyznanie pomocy – teoria w praktyce	05.02.2021	Przeworsk	12 osób (członkowie Rady)	12
24	Szkolenie z zakresu ochrony danych osobowych	26.01.2021	Gliwice	1	1
25	Szkolenie z zakresu ochrony danych osobowych	23.04.2021	Gliwice	1	1
26	Ewaluacja realizacji LSR ex-post	9-11.06.2021	Kalnica	1	3
27	Ewaluacja realizacji LSR ex-post	9-11.06.2021	Kalnica	1	3
28	Ewaluacja realizacji LSR ex-post	18-20.10.2021	Kalnica	1	3
29	Ewaluacja realizacji LSR ex-post	18-20.10.2021	Kalnica	1	3

30	Szkolenie z zakresu ochrony danych osobowych	02.11.2021	Gliwice	1	1
31	Szkolenie w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy	13-14.10.2021	Przeworsk	1	2
32	Sprzedaż bez działalności gospodarczej	04.02.2022	Łagów	1	1
33	Metody partycypacyjnego tworzenia LSR – praktyczny poradnik	24.06.2022	Łagów	1	1
34	Badania ankietowe w ewaluacji i tworzeniu strategii – projektowanie, prowadzenie i analiza danych	04.07.2022	Łagów	1	1
35	Analiza SWOT jako narzędzie wykorzystywane w tworzeniu strategii – praktyczny przewodnik	22.08.2022	Łagów	1	1
36	Szkolenie okresowe pracowników administracyjno-biurowych	27.09.2022	Przeworsk	1	1

4.6 Realizacja Planu Komunikacji

Plan komunikacji został opracowany na poszczególne lata. Dokonywano też ich aktualizacji w miarę pojawiających się potrzeb. W Planach założono różne działania komunikacyjne, co pozwoliło na dotarcie do szerokich grup beneficjentów. W ocenie pracowników biura dużym zainteresowaniem cieszyły się spotkania dotyczące oceniania i wyboru operacji, szkolenia nt. zasad udzielania premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej i artykuły na stronach internetowych. Zarówno działania komunikacyjne jak i środki przekazu zostały trafnie dobrane. Dlatego też na etapie realizacji Planów Komunikacji w poszczególnych latach nie odnotowano znaczących problemów.

Tabela 18 Realizacja Planu Komunikacji 2016

Nazwa działania komunikacyjnego	Środki przekazu	Wskaźnik	Wykonanie
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014- 2020	artykuły w prasie lokalnej (artykuły sponsorowane na 1 stronę gazety)	2 artykuły	100 %
	ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych (urzędy gmin, PUP)	5 ogłoszeń	100 %
	artykuły na stronach internetowych (Stowarzyszenie, urzędy gmin, Starostwo Powiatowe)	6 artykułów	100 %
	spotkania tematyczne (po 1 spotkaniu w każdej z gmin),	4 spotkania	100 %
	ulotki informacyjne (2 000 sztuk) i inne materiały informacyjne (papier firmowy, teczki, notesy, małe notesy, długopisy, torby materiałowe, torby papierowe, breloki do kluczy, kalendarze, koperty, wizytówki itp.)	5 700 sztuk	100 %
	informacja w mediach społecznościowych	1 post	100 %
Spotkanie nt. zasad oceniania i wyboru operacji przez Stowarzyszenie.	prezentacja członków organu decyzyjnego w trakcie spotkania	1 spotkanie	100 %
	ulotka informacyjna wręczana na spotkaniu, ponadto dostępna w biurze Stowarzyszenia	500 sztuk ulotek	100 %
Spotkanie nt. zasad udzielania premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej i kryteriów wyboru operacji	prezentacja multimedialna	1 spotkanie	100 %

Tabela 19 Realizacja Planu Komunikacji 2017

Nazwa działania komunikacyjnego	Środki przekazu	Wskaźnik	Wykonanie
Spotkanie nt. zasad udzielania wsparcia i zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD w ramach przedsięwzięcia określonego w celu komunikacji	prezentacja multimedialna	1 spotkanie	100 %

Kampania informacyjna nt. konkursów przewidzianych do ogłoszenia w ramach LSR	artykuły w prasie lokalnej (artykuły sponsorowane na 1 stronę gazety)	1 artykuł	100 %
	artykuły na stronach internetowych (Stowarzyszenie, urzędy gmin)	5 artykułów	100 %
	spotkanie tematyczne	1 spotkanie	100 %
Kampania informacyjna nt. projektu współpracy	artykuły w prasie lokalnej (artykuły sponsorowane na 1 stronę gazety)	1 artykuł	100 %
	artykuły na stronach internetowych (Stowarzyszenie, urzędy gmin)	5 artykułów	100 %
Spotkania nt. Stowarzyszenia i jego działalności	spotkania tematyczne (po 1 spotkaniu w każdej z gmin)	4 spotkania	100 %
Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy	ankiety w wersji papierowej dostępne w biurze Stowarzyszenia.	% zadowolonych wnioskodawców ze świadczonej pomocy	100 %

Tabela 20 Realizacja Planu Komunikacji 2018

Nazwa działania komunikacyjnego	Środki przekazu	Wskaźnik	Wykonanie
Spotkania nt. bieżącej realizacji LSR	spotkania tematyczne (po 1 spotkaniu w każdej z gmin)	4 spotkania	100 %
Badanie satysfakcji wśród mieszkańców obszaru objętego LSR	ankieta dostępna na stronie internetowej Stowarzyszenia skierowana do mieszkańców obszaru objętego LSR	% rozpoznawalności Stowarzyszenia wśród mieszkańców określenie % stopnia poziomu wiedzy nt. bieżącej realizacji LSR	100 %
Badanie satysfakcji wśród mieszkańców obszaru objętego LSR	ankieta dostępna na stronie internetowej Stowarzyszenia skierowana do mieszkańców obszaru objętego LSR	% stopnia oceny użytych środków przekazu	100 %

Tabela 21 Realizacja Planu Komunikacji 2019

Nazwa działania komunikacyjnego	Środki przekazu	Wskaźnik	Wykonanie
Spotkania nt. harmonogramów konkursów na wybór operacji w ramach LSR i możliwości uzyskania wsparcia z budżetu LSR	spotkania tematyczne (po 1 spotkaniu w każdej z gminie)	4 spotkania	100 %
Kampania informacyjna nt. bieżącej realizacji LSR	artykuły na stronach internetowych (Stowarzyszenie, urzędy gmin)	5 artykułów	100 %
	artykuły w pismach samorządowych gmin partnerskich	4 artykuły	100 %

Tabela 22 Realizacja Planu Komunikacji 2020

Nazwa działania komunikacyjnego	Środki przekazu	Wskaźnik	Wykonanie
Kampania informacyjna nt. bieżącej realizacji LSR.	artykuły na stronach internetowych (Stowarzyszenie, urzędy gmin)	5 artykułów	100 %
Badanie satysfakcji wśród mieszkańców obszaru objętego LSR.	ankieta dostępna na stronie internetowej Stowarzyszenia skierowana do mieszkańców obszaru objętego LSR	% rozpoznawalności Stowarzyszenia wśród mieszkańców określenie % stopnia poziomu wiedzy nt. bieżącej realizacji LSR	100%

Tabela 23 Realizacja Planu Komunikacji 2021

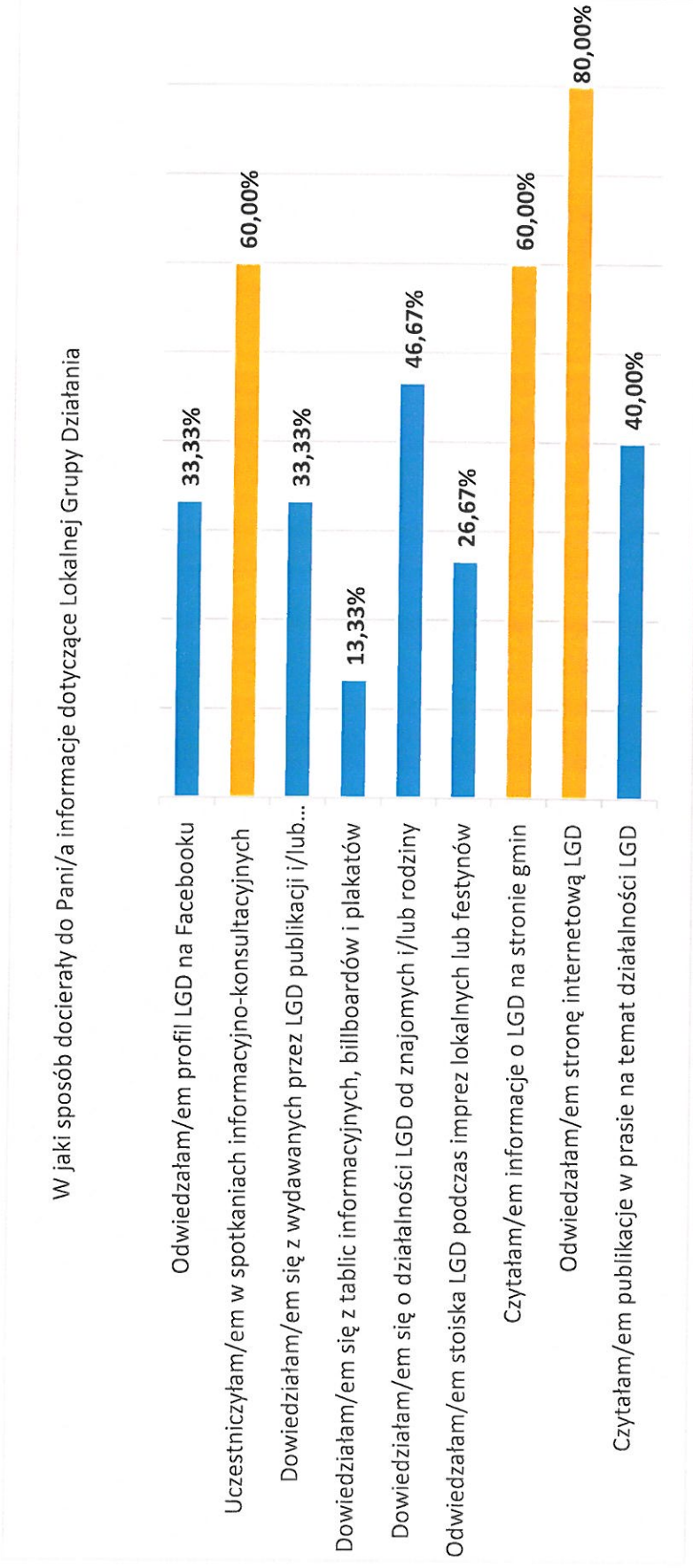
Nazwa działania komunikacyjnego	Środki przekazu	Wskaźnik	Wykonanie
Kampania informacyjna nt. bieżącej realizacji LSR	artykuły na stronach internetowych (Stowarzyszenie, urzędy gmin)	5 artykułów	100 %
Badanie satysfakcji wśród mieszkańców obszaru objętego LSR	ankieta dostępna na stronie internetowej Stowarzyszenia skierowana do mieszkańców obszaru objętego LSR	% stopnia oceny użytych środków przekazu	100 %

W ramach badań ankietowych przeprowadzonych wśród beneficjentów, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców za pomocą **FORMULARZA INTERNETOWEGO CAWI** (Computer Assisted Web Interview):

- zapytano w jaki sposób docierały do nich **informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania**,
- dokonano **oceny wsparcia udzielanego przez LGD** na etapie składania, realizacji i rozliczania wniosku,
- dokonano **oceny procesu składania wniosku** w tym: oceny procedur, kryteriów wyboru, udzielonej informacji przez LGD o możliwości pozyskania środków.

Wykres 11 Wskazanie źródeł informacji dotyczących działalności LGD „Dorzecze Mleczki”

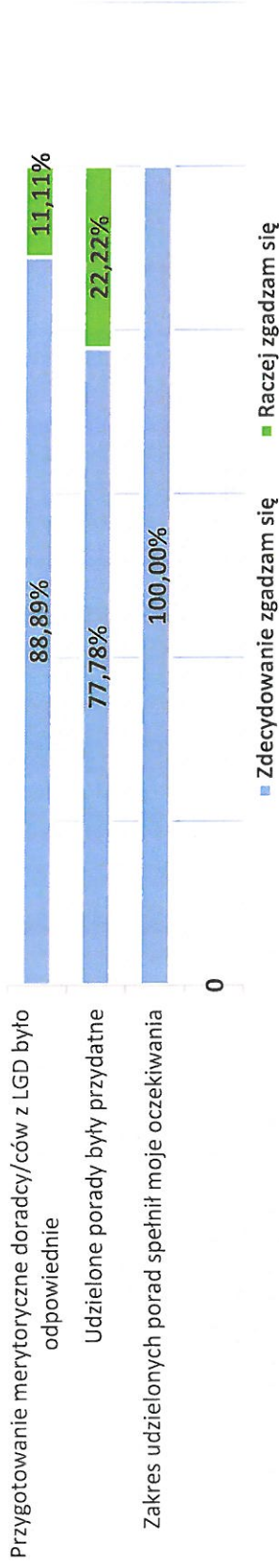

Źródło: badania własne

Wykres 12 Ocena wsparcia udzielanego przez LGD

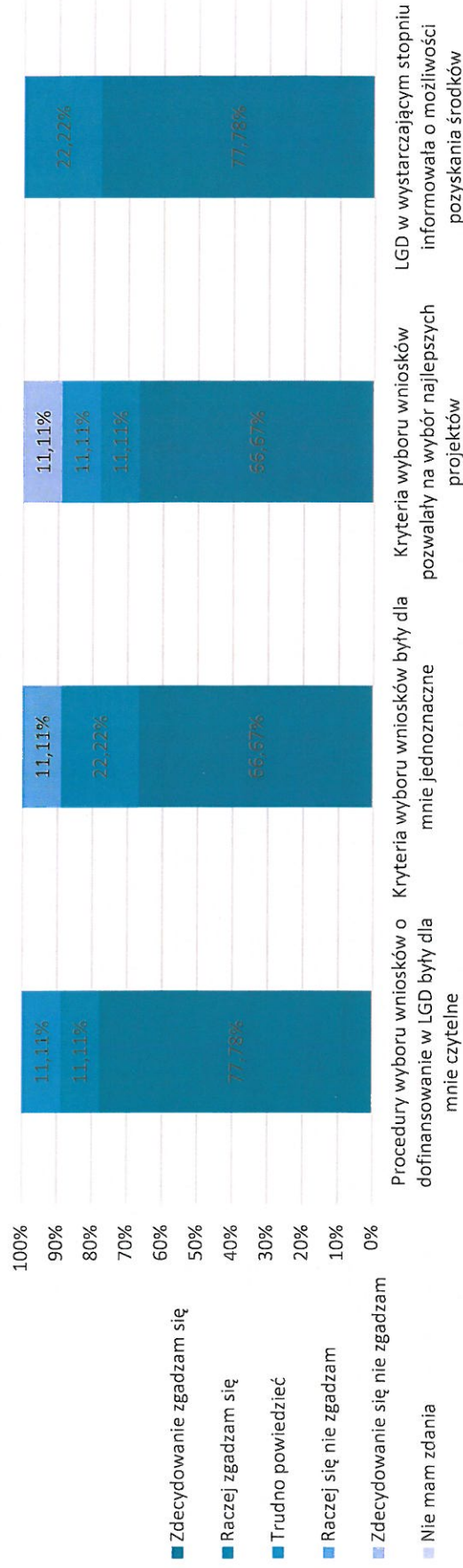
Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania, realizacji i rozliczania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie

Źródło: badania własne

Wykres 13 Ocena procesu składania wniosku

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania projektu w LGD

Źródło: badania własne

Wnioski

Lokalna Grupa Działania wdrożyła różnorodne i skuteczne sposoby komunikowania o swoich działaniach. Największym zainteresowaniem cieszyła się strona internetowa LGD (odwiedziło ją 80% ankietowanych), spotkania konsultacyjno-informacyjne (uczestniczyło w nich 60% ankietowanych) oraz informacje o LGD zawarte na stronach internetowych samorządów (60% ankietowanych). Najmniej osób stwierdziło, iż o działalności LGD dowiedziało się z tablic informacyjnych, bilbordów i plakatów (13,33%).

Działania komunikacyjne LGD należy uznać za prawidłowe i efektywne. LGD wykorzystując różne kanały przekazywania informacji zdołała dotrzeć do licznej grupy odbiorców.

Jednym z istotnych zadań biura LGD w obszarze komunikacji ze społecznością lokalną jest udzielanie doradztwa potencjalnym wnioskodawcom. Doradztwo świadczone jest bezpośrednio w biurze, mailowo oraz telefonicznie.

Jak wynika z rozmów z pracownikami LGD cieszy się ono bardzo dużym zainteresowaniem. Korzystają z doradztwa zarówno pracownicy gmin jak i osoby fizyczne ubiegające się o dofinansowanie na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Doradztwo dotyczy bardzo różnych kwestii, a w szczególności:

- wymaganych dokumentów w poszczególnych naborach
- kryteriów według których Rada ocenia wnioski
- uzupełnień braków w biznesplanie
- realizacji przedsięwzięć specjalistycznych (np. infrastruktury rekreacyjnej, infrastruktury drogowej, wykorzystania zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych).

W zgodnej ocenie pracowników biura największe zainteresowanie doradztwem odnotowano w latach 2016-2018. W okresie 2019-2021 z tej formy wsparcia skorzystało mniej osób. Nieznaczny spadek liczby korzystających z doradztwa związany był z faktem, iż wnioskodawcy nauczyli się przygotowywać zarówno wnioski jak i biznesplany.

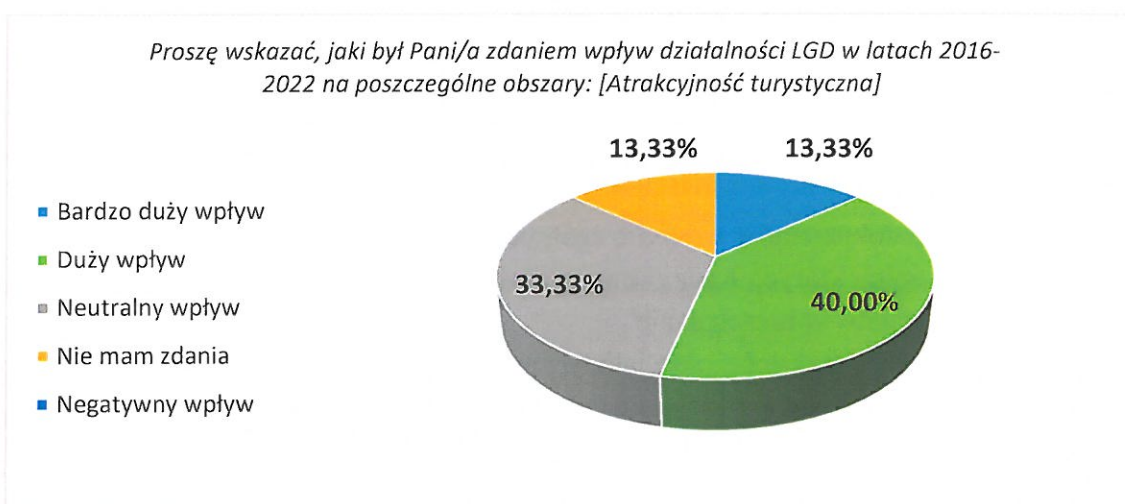
Należy również zauważyć, iż największym zainteresowaniem cieszy się doradztwo indywidualne, udzielane w biurze LGD.

Analizując powyższe dane należy jednoznacznie stwierdzić, iż wsparcie udzielone przez LGD na etapie składania, realizacji i rozliczenia wniosków było w 100% przydatne. Ankietowani wysoko ocenili przygotowanie merytoryczne doradców LGD. Zdecydowana większość badanych (88,89%) uważa, iż udzielone porady okazały się przydatne.

Bardzo dobrze ocenione zostały też kryteria wyboru projektów. Przeważająca większość ocenia procedury wyboru wniosków za czytelne i jednoznaczne. Aż 66,67% ankietowanych uznało, że kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów. Bardzo pozytywnie oceniono też stopień informowania LGD o możliwości pozyskania środków.

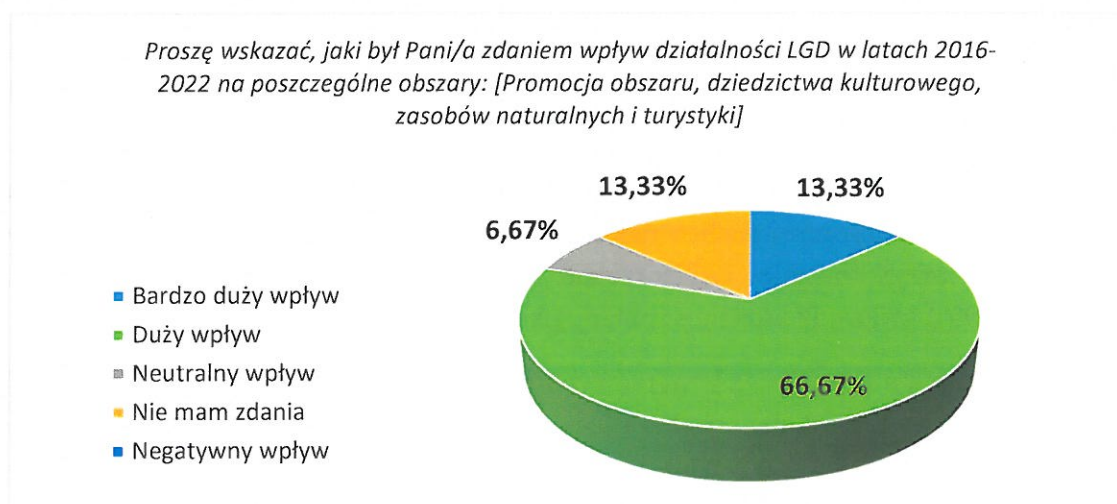
Badanie ilościowe przeprowadzone za pomocą **FORMULARZA INTERNETOWEGO CAWI** (Computer Assisted Web Interview) wśród beneficjentów, mieszkańców, organizacji pozarządowych (sektor społeczny) i przedsiębiorców (sektor gospodarczy) dotyczyło **wpływu działalności LGD w latach 2016-2022 na poszczególne obszary tematyczne na obszarze objętym LSR** takie jak atrakcyjność turystyczną, promocję obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki, infrastrukturę i ofertę kulturalną, zaangażowanie mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów, infrastrukturę oraz ofertę sportową i rekreacyjną, tożsamość mieszkańców z regionem, działania na rzecz bezrobotnych w tym na rzecz grupy defaworyzowanej, możliwość zatrudnienia poza rolnictwem, warunki dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy. Ocenę Respondentów w/w zagadnień przedstawiają wykresy 14 - 22

Wykres 14 Atrakcyjność turystyczna

Źródło: badania własne

Wykres 15 Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki

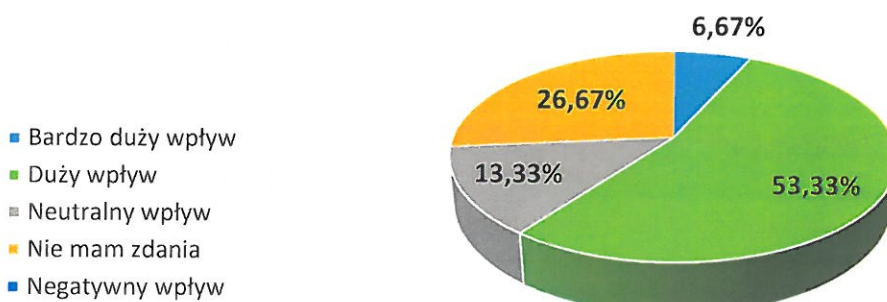

Źródło: badania własne

Wykres 16 Infrastruktura i oferta kulturalna

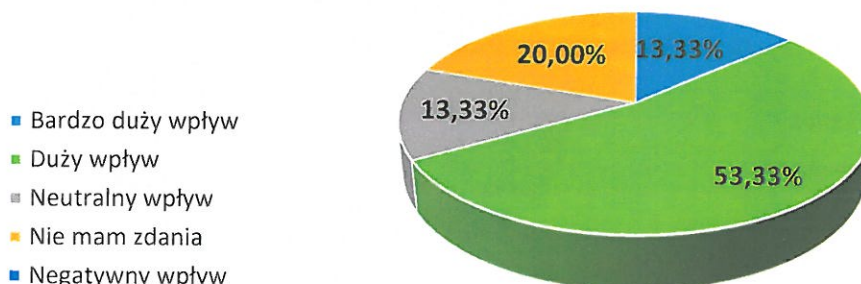
Proszę wskazać, jaki był Pani/a zdaniem wpływ działalności LGD w latach 2016-2022 na poszczególne obszary: [Infrastruktura i oferta kulturalna]

Źródło: badania własne

Wykres 17 Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna

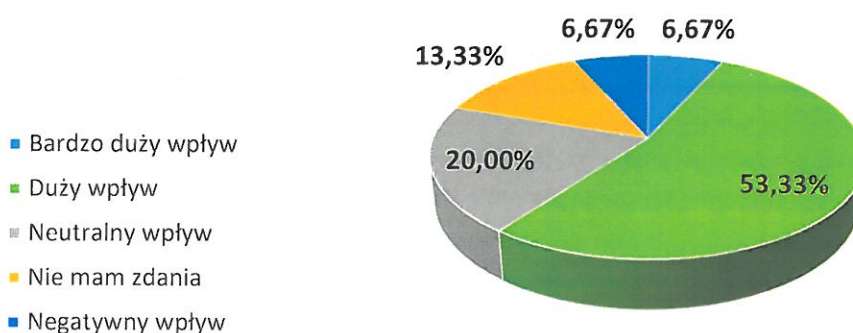
Proszę wskazać, jaki był Pani/a zdaniem wpływ działalności LGD w latach 2016-2022 na poszczególne obszary: [Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna]

Źródło: badania własne

Wykres 18 Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów

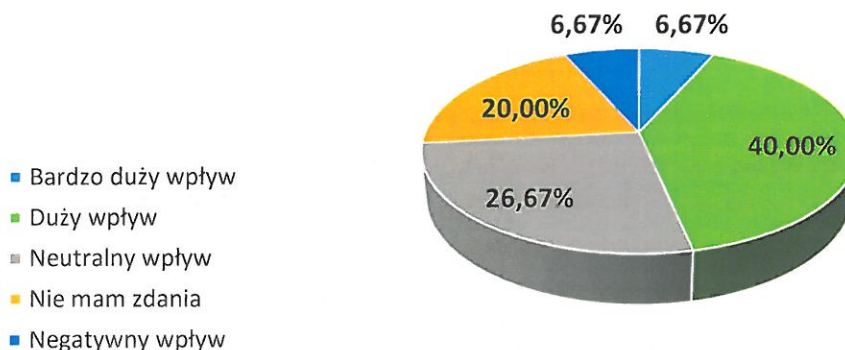
Proszę wskazać, jaki był Pani/a zdaniem wpływ działalności LGD w latach 2016-2022 na poszczególne obszary: [Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów]

Źródło: badania własne

Wykres 19 Tożsamość mieszkańców z regionem

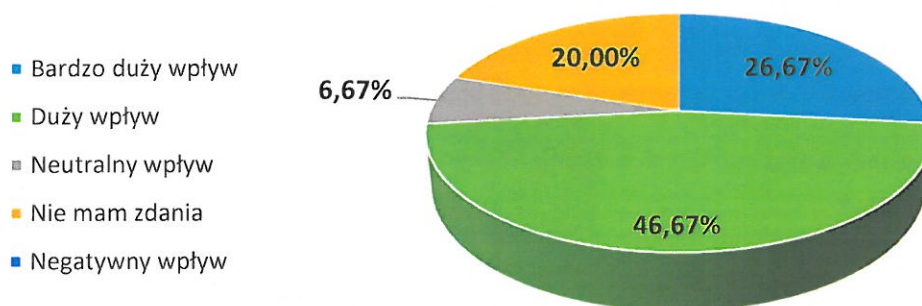
Proszę wskazać, jaki był Pani/a zdaniem wpływ działalności LGD w latach 2016-2022 na poszczególne obszary: [Tożsamość mieszkańców z regionem]

Źródło: badania własne

Wykres 20 Działania na rzecz grupy defaworyzowanej (bezrobotni do 44 roku życia)

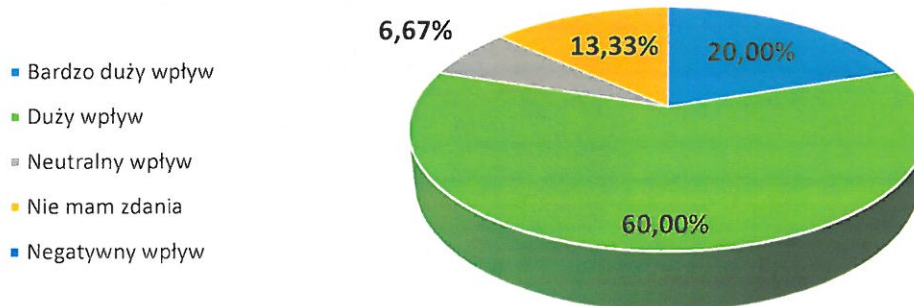
Proszę wskazać, jaki był Pani/a zdaniem wpływ działalności LGD w latach 2016-2022 na poszczególne obszary: [Działania na rzecz bezrobotnych]

Źródło: badania własne

Wykres 21 Możliwość zatrudnienia poza rolnictwem

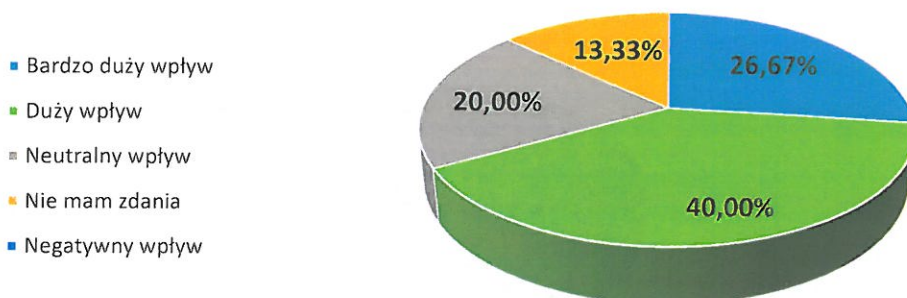
Proszę wskazać, jaki był Pani/a zdaniem wpływ działalności LGD w latach 2016-2022 na poszczególne obszary: [Możliwość zatrudnienia poza rolnictwem]

Źródło: badania własne

Wykres 22 Warunki dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy

Proszę wskazać, jaki był Pani/a zdaniem wpływ działalności LGD w latach 2016-2022 na poszczególne obszary: [Warunki dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy]

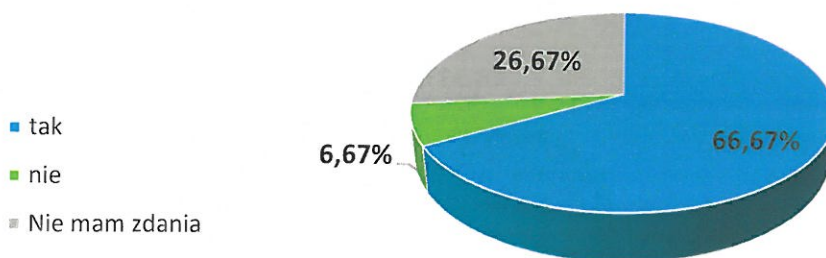
Źródło: badania własne

Wyniki powyższych badań pokazują, iż zdecydowana większość ankietowanych zauważa duży wpływ działalności LGD na poszczególne obszary, takie jak atrakcyjność turystyczna, promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki, infrastruktura i oferta kulturalna, infrastruktura i oferta sportowa, zaangażowanie mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów, tożsamość mieszkańców z regionem, działania na rzecz osób bezrobotnych poniżej 44 roku życia, możliwość zatrudnienia poza rolnictwem, warunki dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy.

FORMULARZ INTERNETOWY CAWI (Computer Assisted Web Interview) – badanie wykorzystania efektów działań podejmowanych przez LGD „Dorzecze Mleczki” w latach 2016-2022

Wykres 23 Korzystanie z infrastruktury budowanej/modernizowanej dofinansowanej ze środków LGD

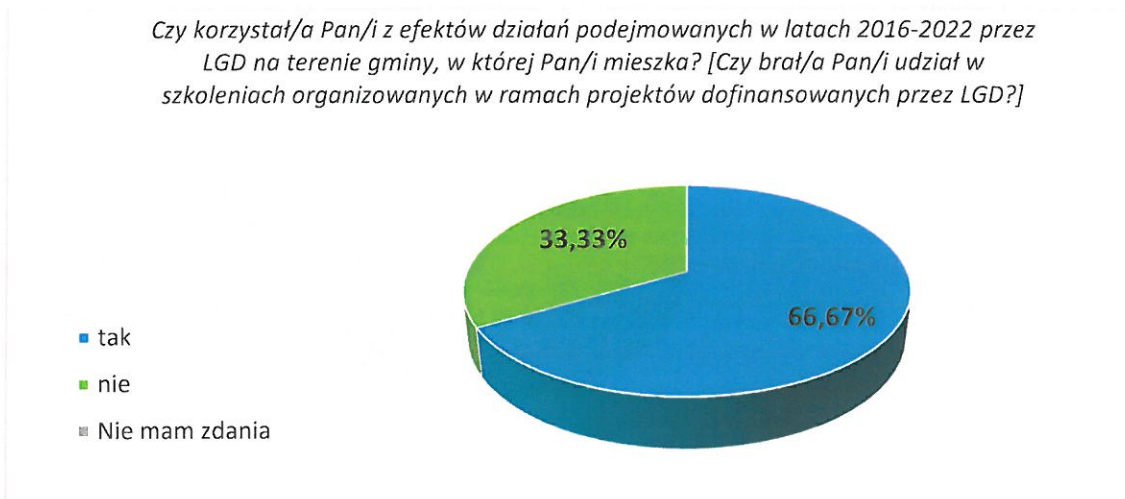
Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w latach 2016-2022 przez LGD na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? [Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?]

Źródło: badania własne

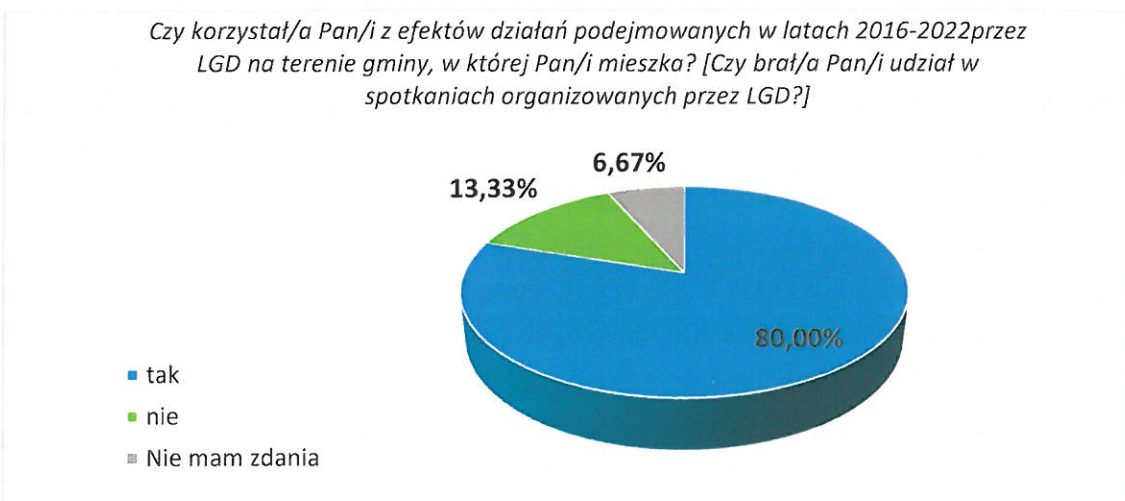

Wykres 24 Udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD

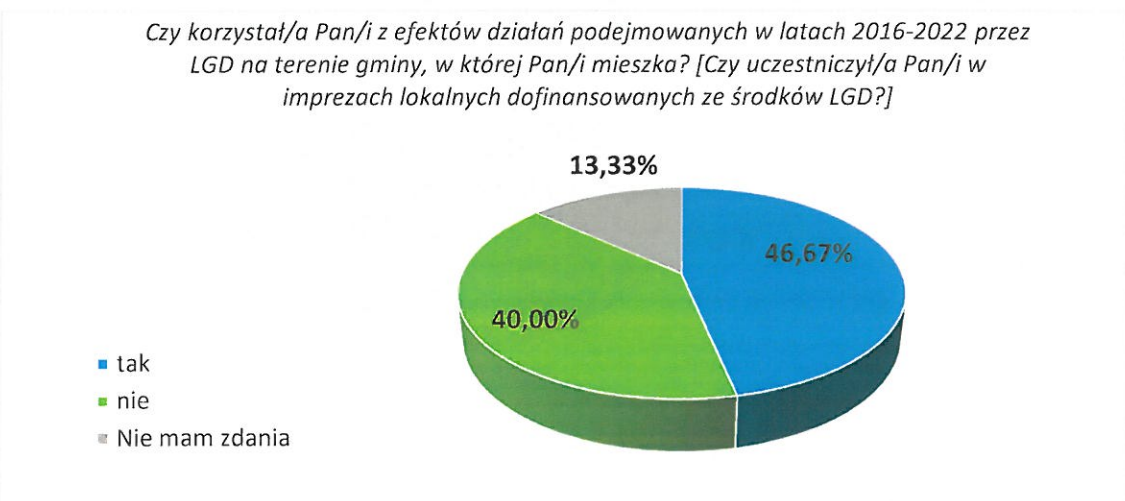
Źródło: badania własne

Wykres 25 udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?

Źródło: badania własne

Wykres 26 Uczestnictwo w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD

Źródło: badania własne

POGŁĘBIONY WYWIAD INDYWIDUALNY (IDI – Individual In-Depth Interview) został przeprowadzony z przedstawicielami Biura, Zarządu i Rady LGD .

Obszary badawcze: ocena stopnia realizacji LSR, ocena kryteriów wyboru projektu, ocena trafności wsparcia.

W trakcie wywiadu postawiono następujące pytania:

1. Jak Pan/i ocenia stopień realizacji celów LSR na lata 2016-2022?
2. Jakie czynniki utrudniają realizację celów LSR? Jakie czynniki wspierają realizację celów?
3. Czy przyjęte kryteria wyboru i oceny projektów pozwoliły na wybór projektów w największym stopniu realizujące cele LSR?
4. Czy przyjęte kryteria wyboru i oceny projektów pozwoliły na wybór projektów w największym stopniu realizujące cele LSR?
5. Co należy poprawić w zakresie kryteriów w kolejnej edycji LSR?
6. Proszę wskazać najważniejsze w Pani/a opinii efekty działalności LGD w latach 2016-2022. Czy były to efekty pozytywne czy negatywne?
7. Czy dostrzega Pan/i inne niespodziewane efekty (wykraczające poza spodziewane cele) związane z działalnością LGD? Czy były to efekty pozytywne czy negatywne?
8. W jaki sposób LGD wspiera zasadę oddolności we wdrażaniu LSR?
9. Jaki jest wpływ LGD na aktywność społeczną mieszkańców i ich zaangażowanie w sprawy lokalne? W jaki sposób działania LGD wzmacniają i promują istniejący potencjał społeczny i zasoby? W jaki sposób LGD współpracuje z lokalnymi liderami i ważnymi osobami/instytucjami?
10. Czy jest potrzeba, aby w przyszłości wspierać przedsiębiorczość w ramach kolejnych edycji LSR? W jaki sposób?
11. W jaki sposób działania LGD budują i wzmacniają lokalny potencjał turystyczny i dziedzictwo kulturowe? Czy działania te są wystarczające? Jakie czynniki zewnętrzne i wewnętrzne wpływają na skuteczność tych działań?
12. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
13. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
14. Które działania LGD cieszyły się największym powodzeniem wśród odbiorców tych działań/mieszkańców? Dlaczego?
15. Które działania napotkały na trudności, czego te trudności dotyczyły?
16. Jakie działania w Pani/a opinii należy finansować w przyszłości, aby poprawić warunki życia na terenie Pani/a gminy i obszaru działania LGD?

Wnioski:

Odpowiadając na **pytanie nr 1** badani w przeważającej większości stwierdzili, iż założone cele LSR zostały osiągnięte poprzez realizację zaplanowanych działań.

Pierwszy cel ogólny to rozwój przedsiębiorczości, a w tym cel szczegółowy to wzrost miejsc pracy. Został on zrealizowany poprzez wsparcie podejmowania działalności gospodarczej oraz poprzez wsparcie rozwoju działalności gospodarczej mikro i małych przedsiębiorstw. Powstały również nowe miejsca pracy.

Drugi cel ogólny to wzrost poziomu życia społeczności lokalnej. Zakładał on realizację celów szczegółowych takich jak poprawa infrastruktury drogowej w zakresie zapewnienia dostępu do obiektów użyteczności publicznej. Został on zrealizowany poprzez wsparcie operacji z zakresu budowy lub modernizacji dróg służących zapewnieniu dostępu do obiektów użyteczności publicznej w każdej gminie. Zostały wybudowane lub zmodernizowane drogi w ilości zaplanowanej w planie działania. Ponadto rozwój aktywności zakładał również poprawę ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej. Został on zrealizowany poprzez wsparcie operacji służących poprawie ogólnodostępnej i niekomercyjnej rekreacji takiej jak np. place zabaw, siłownie zewnętrzne. Powstała również ścieżka rowerowa.

Kolejnym istotnym aspektem jest wzrost zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym. Cel ten został zrealizowany poprzez wsparcie operacji służących wzrostowi zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym. Zostały zorganizowane wydarzenia kulturalne, wydano kilka publikacji, wsparcie uzyskały organizacje działające w obszarze dziedzictwa lokalnego.

Następnym punktem działalności było wzmocnienie kapitału społecznego poprzez wzrost kompetencji społeczności lokalnej. Cel ten nie został jednak zrealizowany. Planowane szkolenia z zakresu wzrostu kompetencji społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych nie spotkały się z zainteresowaniem. Mimo ogłaszanych naborów - nikt się nie zgłosił.

Godnym podkreślenia jest fakt, iż pomimo trwającej pandemii ogłaszano nabory, co niewątpliwie również wpłynęło na prawidłową realizację wszystkich założonych celów.

Udzielając odpowiedzi na **pytanie nr 2** badania wskazali czynniki utrudniające realizację poszczególnych celów. Do najistotniejszych czynników należy zaliczyć :

- inflację,
- dużą biurokrację, beneficjenci bardzo narzekają na ilość dokumentów, które muszą wypełniać,
- zmieniające się systemy podatkowe,
- trudną sytuację ekonomiczną szczególnie dla tych osób, które dopiero zaczynają przygodę z przedsiębiorczością,
- bardzo długi czas rozpatrywania wniosków (co powoduje trudności w zaplanowaniu budżetu).

Dodatkowo badani do czynników utrudniających realizację zaplanowanych celów zaliczyli też wojnę w Ukrainie oraz pandemię covid.

Wskazano również czynniki wspierające realizację celów LST, takie jak:

- duże zainteresowanie naborami i pozyskiwaniem środków finansowych
- dobrze funkcjonujące biuro LGD
- chęć realizacji oddolnych inicjatyw

Odpowiadając na **pytanie nr 3** badani wskazali, iż przyjęte kryteria wyboru i oceny projektów pozwoliły na wybór projektów, które w największym stopniu przyczyniły się do realizacji celów LSR. Kryteria wyboru dotyczące wsparcia rozwoju przedsiębiorczości zapewniły wybór operacji realizujących cel szczegółowy jakim jest wzrost miejsc pracy. Każda

operacja musiała spełniać wymagania dotyczące utworzenia co najmniej jednego miejsca pracy. Podobnie jest z realizacją celów szczegółowych, dotyczących rozwoju aktywności sektora publicznego i społecznego, infrastruktury drogowej i rekreacyjnej, czy wzrost zainteresowania dziedzictwem lokalnym.

Pytanie nr 4 dotyczyło kwestii związanych z przejrzystością procedur naboru, wyboru i realizacji projektów. Większość badanych stwierdziła, iż procedury co prawda są przejrzyste ale niekiedy trudne do zrozumienia. Kryteria wyboru projektów są złożone, co uwarunkowane wytycznymi Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Niektórzy beneficjenci mają trudności ze zrozumieniem powyższych procedur. Ten problem jest jednak rozwiązywany przez pracowników biura LGD, którzy przychodzą z pomocą i wyjaśniają złożone kwestie.

W ramach **pytania nr 5** poproszono badanych o wskazanie co należy poprawić w zakresie kryteriów naboru w kolejnej edycji LSR. Badani proponowali aby rozszerzyć zakres kryteriów tak aby odnosiły się one bardziej do operacji jaka będzie realizowana. Według respondentów nacisk w ocenie powinien być położony na efekt bezpośredni, jaki zostanie osiągnięty w projekcie.

W **pytaniu nr 6** poproszono aby badani wskazali najważniejsze efekty działalności LGD z podziałem na efekty pozytywne i negatywne. Zdecydowana większość badanych wskazywała na efekty pozytywne, takie jak m.in.: wsparcie dla sektora publicznego, które nakierowane było na wzrost poziomu życia społeczności lokalnej. Umożliwiło to z kolei realizację prac związanych z poprawą infrastruktury drogowej czy rekreacyjnej. Powstały też nowe miejsca pracy. Najważniejszym efektem w opinii badanych był rozwój przedsiębiorczości, firm i tym, samym rozwój regionu. Innym istotnym efektem był rozwój miejsc rekreacji, dróg dojazdowych, placów zabaw. Efektów negatywnych nie wskazano.

W ramach odpowiedzi na **pytanie nr 7** badani wskazywali nadzwyczajne efekty, które pojawiły się w związku z działalnością LGD. Do najważniejszych i nadzwyczajnych efektów należy zaliczyć: wzmocnienie kontaktów międzyludzkich oraz wzrost zainteresowania regionem. Powstały tablice informacyjne, dzięki którym turyści poznają atuty regionu i historię gminy. Zostały wyremontowane obiekty historyczne, które przyciągają osoby z innych części Polski

W ramach odpowiedzi na **pytanie nr 8** badani wskazywali sposoby wspierania oddolnych inicjatyw przez LGD. Podkreślano, iż pracownicy aktywizują społeczność zamieszkujejącą obszar, organizują spotkania konsultacyjne i tematyczne. Są też realizowane szkolenia dotyczące pozyskiwania środków. Dzięki temu, że LGD w swoich strukturach ma cztery samorządy to podejmowane działania są wynikiem potrzeb społecznych mieszkańców tych samorządów. Ponadto LGD organizuje otwarte spotkania dla mieszkańców, przedstawicieli samorządów, na których można się dowiedzieć jakie są możliwości realizowania różnego typu działań, począwszy od rozwijania przedsiębiorczości, poprzez działania kulturalne, sportowe czy rekreacyjne. Przedstawiciele LGD wystawiają także swoje stoiska na festynach, piknikach, w czasie których rozmawiają z mieszkańcami, udzielają informacji i wskazówek dotyczących pozyskania dofinansowania.

W odpowiedziach na **pytanie nr 9** badani wskazywali na fakt, iż LGD ma spory wpływ na aktywność społeczną mieszkańców i ich zaangażowanie w sprawy lokalne. LGD aktywizuje mieszkańców poprzez zaangażowanie społeczności lokalnej w tworzenie lokalnej strategii

rozwoju czy poprzez zapraszanie do konsultacji społecznych. Organizuje spotkania dotyczące wsparcia inicjatyw społecznych. Ponadto LGD dobrze współpracuje z lokalnymi liderami.

W jednoznacznej opinii badanych (**pytanie nr 10**) w kolejnej edycji LSR istnieje potrzeba wspierania przedsiębiorczości. Badani uważają, iż wspieranie przedsiębiorców ma ogromne znaczenie dla obszaru LGD, ponieważ dzięki temu społeczeństwo może korzystać z nowych wcześniej nieistniejących usług, a oferowane produkty stoją na coraz wyższym poziomie.

Działania LGD budują i wzmacniają także potencjał turystyczny choć w tym obszarze jest jeszcze dużo do zrobienia (**pytanie nr 11**).

Badanych zapytano jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego (**pytanie nr 12**). Tu badani wskazywali głównie powstanie spółdzielni socjalnych. W opinii badanych dobrze gdyby członkami, założycielami takich spółdzielni były osoby wykluczone społecznie (osoby ubogie, niepełnosprawne, uchodźcy z Ukrainy).

Inny sposobem walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym jest tworzenie nowych miejsc pracy oraz działania zwiększające dostępność osobom niepełnosprawnym do zatrudnienia i wydarzeń kulturalnych.

Badani w ramach odpowiedzi na **pytanie nr 13** wskazywali innowacje, jakie powstały w ramach LGD, do których należy zaliczyć:

- zabieg Cooltech kriolipoliza oraz zastosowanie innowacyjnego urządzenia COOLTECHTM
- usługa serwisowania klimatyzacji samochodowej „u klienta” i usługą całodobowego „pogotowia klimatyzacyjnego”
- usługa konfekcjonowania produktów lokalnych z zastosowaniem m.in. Liofilizacji
- cukiernia mająca w swojej ofercie produkty dedykowane klientom na diecie eliminacyjnej oraz wypiek tortów i ciast dekorowanych metodą sugarcraftingu
- zakład oferujący usługi termomodernizacji budynków z wykorzystaniem innowacyjnego produktu - PSCoat

Według opinii badanych były to rozwiązania atrakcyjne i pożyteczne dla mieszkańców.

W **pytaniu nr 14** poproszono respondentów aby wskazali które działania LGD cieszyły się największym powodzeniem wśród odbiorców tych działań/mieszkańców i dlaczego. Zgodnie z opinią osób biorących udział w pogłębionym wywiadzie indywidualnym zdecydowanie największym powodzeniem cieszyło się wsparcie podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej.

W ramach **pytania nr 15** badani zostali poproszeni o wskazanie trudności w realizacji działań LGD. Trudnością była organizacja szkolenia z zakresu wzrostu kompetencji społeczności lokalnej w obszarze ochrony środowiska i zmian klimatycznych. Niestety, powyższe szkolenia nie spotkały się z zainteresowaniem odbiorców. Kilkakrotnie był ogłoszony nabór, ale nie zostały złożone żadne wnioski. Trudnością było też prefinansowanie działań przez beneficjentów, co z kolei niekiedy wiązało się z koniecznością zaciągania pożyczek.

Pytanie 16 dotyczyło wskazania finansowania działań, które przyczynią się do poprawy warunków życia na obszarze LGD. Zdecydowana większość badanych odpowiedziała, iż w przyszłości powinny być kontynuowane działania wspierające rozwój przedsiębiorczości

i tworzenie miejsc pracy (szczególnie dla osób młodych). Należy też finansować działania dla niepełnosprawnych, działania w obszarze edukacji pozaszkolnej dzieci z obszarów wiejskich (np. finansowanie wyjść do teatru, filharmonii). Powinno być więcej finansowania na działania bezpośrednio skierowane do młodzieży. Należy organizować dla nich więcej wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych, aby w ciekawy sposób uatrakcyjnić dzieciom spędzanie wolnego czasu, aby też mogli rozwijać własne zainteresowania. Wskazane byłoby też wsparcie dla grup nieformalnych, które pomagałyby ludziom w potrzebie. Szczególnie ludziom biednym, dotkniętym wszelkiego rodzaju nieszczęściami, na przykład długotrwałą chorobą. Ponadto więcej wsparcia powinno być przeznaczone na kultywowanie tradycji i kultury danego regionu poprzez promowanie lokalnych wyrobów.

TELEFONICZNE WYWIADY INDYWIDUALNE (ITI In-depth Telephone Interview) z przedstawicielami gmin wchodzących w skład LGD, beneficjentami skutecznymi i nieskutecznymi oraz ekspertami ds. rozwoju lokalnego.

Podczas indywidualnych wywiadów telefonicznych postawiono następujące pytania:

1. Jak ocenia Pan/i ogólnie zaangażowanie członków LGD w jej działalność (w latach 2016-2022)?
2. Czy partnerstwo wykazuje zrównoważoną reprezentację podmiotową z obszaru działania LGD pod względem sektorowym, instytucjonalnym, geograficznym, społecznym?
3. Jakie widzi Pan/i główne bariery współpracy w ramach LGD?
4. W jaki sposób LGD komunikuje się z mieszkańcami? Czy są to wystarczające sposoby?
5. Jakie zmiany należy wprowadzić we współpracy LGD na przyszłość?
6. Jakie czynniki utrudniają realizację celów LSR? Jakie czynniki wspierają realizację celów?
7. Czy przyjęte kryteria wyboru i oceny projektów pozwoliły na wybór projektów w największym stopniu realizujących cele LSR?
8. Proszę wskazać, jaki był Pana/i zdaniem wpływ działalności LGD w latach 2016-2022 na poszczególne obszary
9. Proszę wskazać najważniejsze w Pani/a opinii efekty działalności LGD w latach 2016-2022. Czy były to efekty pozytywne czy negatywne?
10. W jaki sposób Lokalna Grupa Działania wpływa na poprawę sytuacji gospodarczej w regionie?
11. Które działania realizowane w ramach LSR na lata 2016-2022 można uznać za innowacyjne, nowatorskie (wyróżniające się na tle innych)? Jakie typy innowacyjnych projektów/rozwiązań powstały w ramach LSR?
12. W jakim stopniu LGD przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie zatrudnienia? W jaki sposób LGD wpływa na liczbę miejsc pracy w gminie/miejscowości? Czy działania LGD są w tym zakresie wystarczające?
13. Czy jest potrzeba aby w przyszłości wspierać przedsiębiorczość w ramach kolejnych edycji LSR? W jaki sposób?

14. Czy jest potrzeba aby w przyszłości wspierać przedsiębiorczość w ramach kolejnych edycji LSR? W jaki sposób?
15. W jaki sposób działania LGD budują i wzmacniają lokalny potencjał turystyczny i dziedzictwo kulturowe? Czy działania te są wystarczające? Jakie czynniki zewnętrzne i wewnętrzne wpływają na skuteczność tych działań?
16. W jakich kierunkach w Państwa gminie/miejscowości powinna się rozwijać turystyka?
17. Jakie działania LGD odpowiadały na potrzeby osób poniżej 35 r.ż.? Jakie działania LGD odpowiadały na potrzeby osób powyżej 50 r.ż.? Jakie działania LGD odpowiadały na potrzeby kobiet? Jakie działania LGD odpowiadały na potrzeby imigrantów – jeśli są takie osoby na terenie gminy/miejscowości/obszaru? Jakie działania LGD odpowiadały na potrzeby osób niepełnosprawnych?
18. W jaki sposób należy prowadzić działania na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego w Państwa gminie/miejscowości/obszarze? Jaki jest wpływ LSR i LGD na rozwiązywanie tych problemów?

Obszary badawcze: współpraca w ramach LGD oraz ocena działań LGD

Wnioski

Odpowiadając na **pytanie nr 1** badani dobrze ocenili zaangażowanie członków LGD w jej działalność. Szczególnie jeżeli chodzi o kontakt bezpośredni zarówno z osobami fizycznymi jak i prowadzącymi działalność gospodarczą czy też z innymi instytucjami. Działalność LGD jest bardzo widoczna. Można zaobserwować to zarówno w Przeworsku jak i w trzech gminach na terenie których prowadzona jest działalność. Są widoczni poprzez bezpośredni kontakt, organizowanie spotkań jak i poprzez uczestnictwo w imprezach organizowanych na terenie powiatu przeworskiego. Wg opinii badanych członkowie LGD są bardzo zaangażowani we wszystkie realizowane działania. Jest dobry kontakt z pracownikami biura.

Respondenci odpowiadający na **pytanie nr 2** uznali, iż pod względem geograficznym istnieje reprezentacja wszystkich gmin, które są objęte obszarem działania LGD. Istnieje pełny przekrój wiekowy beneficjentów i pracowników LGD, od osób młodych do seniorów. Instytucjonalnie i społecznie LGD skupia przedstawicieli sektora publicznego, samorządów, przedsiębiorców, podmioty Trzeciego Sektora, Koła Gospodyń Wiejskich. Są tu przedstawiciele zarówno miasta jak i terenów wiejskich. W związku z powyższym należy stwierdzić, że partnerstwo wykazuje zrównoważoną reprezentację podmiotów z obszaru LGD zarówno pod względem sektorowym, instytucjonalnym, geograficznym i społecznym.

W ramach **pytania nr 3** badani mieli określić bariery, które pojawiły się we współpracy z LGD. Przeważająca większość badanych stwierdziła, iż barier nie dostrzega.

Pytanie nr 4 dotyczyło oceny sposobów komunikowania się LGD z mieszkańcami. Udzielone odpowiedzi świadczą o tym, iż stosowane narzędzia komunikacji są skuteczne. Badani wskazywali takie narzędzia komunikacji jak: artykuły na stronie internetowej LGD, informacje zawarte na stronach internetowych gmin partnerskich, portale społecznościowe, artykuły tematyczne, spotkania mieszkańcami (bezpośrednie i zdalne), dyżury konsultantów, organizacja warsztatów refleksyjnych.

W ramach odpowiedzi na **pytanie nr 5** badania mieli wskazać zmiany, jakie należy wprowadzić we współpracy LGD na przyszłość. Z podanych odpowiedzi wynika,

iż wspomniana współpraca układa się dobrze i nie ma konieczności wdrażania usprawnień. Przydałaby się jednak większe środki na pomoc dla firm już istniejących. Ta pomoc mogłaby być ukierunkowana na przykład na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań czy implementowanie nowych technologii.

Odpowiadając na **pytanie nr 6** osoby uczestniczące w telefonicznych wywiadach indywidualnych wymienili czynniki utrudniające i wspierające realizację celów LSR.

Do czynników utrudniających realizację celów zaliczono:

- wojnę w Ukrainie,
- pandemię,
- zmiany w przepisach podatkowych,
- wzrosty cen,
- zbyt małe środki przeznaczone na realizację niektórych działań,
- długi czas oceny wniosków,
- zbyt mała elastyczność w realizacji zaplanowanego harmonogramu realizacji przedsięwzięć,
- biurokracja i ogromna ilość dokumentów do wypełnienia przez beneficjentów

Najczęściej wymieniane czynniki wspierające to:

- duża pomoc i zaangażowanie pracowników LGD,
- dobra współpraca z gminami,
- dobry przepływ informacji pomiędzy urzędami gmin a LGD,
- duże zainteresowanie pozyskaniem środków ze strony potencjalnych beneficjentów,
- odpowiednia, wykwalifikowana kadra w LGD,
- wsparcie Urzędu Marszałkowskiego.

W ramach **pytania nr 7** badani oceniali czy przyjęte kryteria wyboru i oceny projektów pozwoliły na wybór projektów w największym stopniu realizujących cele LSR. Zdecydowana większość odpowiedzi była pozytywna. Badani uznali, iż kryteria pozwoliły na wybór projektów adekwatnych i zgodnych z celami LSR. Jako przykłady podawane były projekty prowadzące do wzrostu miejsc pracy, rozwoju przedsiębiorczości czy poprawy infrastruktury. Wg badanych kryteria były jasne i konkretne. Choć utrudnieniem był fakt, że jednym z kryteriów była kolejność składania wniosków.

W **pytaniu nr 8** należało wskazać, jaki był wpływ działalności LGD na wybrane obszary. Odpowiedzi ilustruje poniższa tabelka.

Obszar	Bardzo duży wpływ	Duży wpływ	Neutralny wpływ	Negatywny wpływ	Bardzo negatywny wpływ	Nie mam zdania
Atrakcyjność turystyczna		3	1			
Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki	2	2				
Infrastruktura i oferta kulturalna	1	2	1			

Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna	2	1		1		
Infrastruktura drogowa	1	3				
Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów		3		1		
Tożsamość mieszkańców z regionem		2	2			
Działania na rzecz bezrobotnych	2	1	1			
Możliwość zatrudnienia poza rolnictwem	1	2	1			
Warunki dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy	1	3				

W ramach odpowiedzi na pytanie nr 9 uczestnicy telefonicznych wywiadów indywidualnych wyrażali swoje opinie na temat najważniejszych efektów w działalności LGD. W głównej mierze były to efekty pozytywne. Udzielono dofinansowania wielu projektom, co z kolei przyczyniło się do wzrostu poziomu życia mieszkańców. Powstawały nowe podmioty gospodarcze. Jako przykład badani podawali firmy produkcyjne oraz podmioty świadczące usługi budowlane, które przyczyniają się do rozwoju infrastruktury mieszkaniowej i unowocześnianie istniejących obiektów. Ponadto badani wskazali takie efekty jak:

- zwiększenie jakości życia mieszkańców obszaru LGD
- zwiększenie ilości wydarzeń kulturalnych
- ograniczenie bezrobocia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy
- uściślenie współpracy sektorowej

Nie wskazano ani jednego efektu negatywnego.

Pytanie nr 10 dotyczyło wpływu LGD na poprawę sytuacji gospodarczej. Wpływ ten został przez badanych oceniony jednoznacznie pozytywnie. Stworzone zostały nowe miejsca pracy, wzrosła produkcja i usługi. Przedsiębiorcy dzięki dofinansowaniu poprawili infrastrukturę swoich lokali. Dzięki powstaniu nowych podmiotów gospodarczych rozwinęły się różne gałęzie gospodarki lokalnej i nowe technologie. Jedna z osób wskazała, iż LGD ma za małe środki finansowe aby w znacznym stopniu wpływać na gospodarkę.

W kwestii odpowiedzi na **pytanie nr 11** badani wskazywali innowacyjne działania, które realizowane były w ramach LSR. Za nowatorskie działania badani uznali:

- Centrum Okulistyki
- centrum szkoleniowe dla osób z branży budowlanej
- zakład weterynaryjny,
- usługi laserowe, cyfrowe.
- mobilne usługi (użyczenie klimatyzatorów)
- zamrażanie tkanek tłuszczowych

Wskazano także na działania w obszarze kultury. Powstał niezwykle ciekawy przewodnik. Opisano ok. 50 tańców z opisem instruktarzu oraz z nutami.

Pytanie nr 12 dotyczyło sposobu, w jaki LGD wspiera powstawanie nowych inicjatyw i zachęca mieszkańców do angażowania się w swoje działalności.

Według badanych wsparcie powstawania nowych inicjatyw jak i aktywizacja społeczności lokalnej odbywa się poprzez spotkania przedstawicieli różnych organizacji, firm i mieszkańców. W trakcie spotkań uczestnicy zachęceni są do mówienia o swoich potrzebach i problemach. Motywowani są do kreowania pomysłów i podejmowania działań. Ważne też były spotkania na których można było uzyskać informację na temat możliwości dofinansowania konkretnych przedsięwzięć.

W opinii badanych LGD dokładała wszelkich starań, aby docierać do szerokiego grona mieszkańców. Przedstawiciele LGD starali się im przekazywać jak najwięcej szczegółowych informacji. Dokonywało się to różnymi kanałami, np. w czasie spotkań, poprzez plakaty, poprzez zamieszczanie informacji na stronach internetowych oraz portalach społecznościowych.

W ramach odpowiedzi na **pytanie nr 13** badani wyrażali swoje opinie na temat wpływu LGD na budowanie lokalnego potencjału w zakresie zatrudnienia. Tu również wpływ ten został oceniony pozytywnie. Dzięki wsparciu LGD powstało ok.30 miejsc pracy, co – biorąc pod uwagę warunki lokalne – jest dość dobrym wynikiem.

Podsumowując LGD przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie zatrudnienia poprzez:

- wsparcia podejmowania i zakładania działalności gospodarczych,
- dofinansowanie działań zmierzających do ułatwienia zatrudniania

Odpowiadając na **pytanie nr 14** wszyscy badani stwierdzili, iż w przyszłości należy wspierać przedsiębiorczość, gdyż wiąże się to z powstawaniem miejsc pracy, rozwojem firm i tym samym poprawą życia osób zamieszkujących obszar LGD.

Pytanie nr 15 dotyczyło sposobu działania LGD w zakresie wzmocnienia potencjału turystycznego i dziedzictwa kulturowego.

Zdaniem badanych dzięki wsparciu LGD powstały siłownie zewnętrzne, place zabaw, zbudowano ścieżki rowerowe. Pozyskano dofinansowanie wspólnie ze Strażą Pożarną aby pokazać w jaki sposób kiedyś wyglądała straż (mundury, sprzęt). Poza tym były wydawane publikacje o zabytkach znajdujących się na naszym. Działania LGD poza tym budują i wzmocniają lokalny potencjał turystyczny i dziedzictwo kulturowe bo wykorzystują walory krajobrazowe i krajoznawcze. Organizowane są także wydarzenia tematyczne i opracowywane zostały różne publikacje.

W ramach **pytania nr 16** poproszono uczestników wywiadów aby przedstawili kierunki w jakich powinna rozwijać się turystyka. Te kierunki to:

- wypromowanie „perełek” z obszaru działania LGD (drewniane kościoły, parki, pałac w Zarzeczcu)
- zachęcanie mieszkańców i turystów do spędzania wolnego czasu w sposób aktywny

- wykorzystanie walorów przyrodniczych
- stworzenie tras rowerowych i nordic walking
- wykorzystanie Rzeki Mleczki jako atrakcji turystycznej
- rozwinięcie bazy hotelowej i gastronomicznej
- wykorzystanie kolejki wąskotorowej Pogórzanin

W ramach odpowiedzi na **pytanie nr 17** badani wskazywali działania, które odpowiadały na potrzeby osób poniżej 35 roku życia, powyżej 50 roku życia, kobiet, osób z niepełnosprawnością oraz imigrantów. Zdaniem badanych organizacja różnych spotkań spowodowała, iż kobiety i osoby 50+ „miały okazję wyjść z domu”. Dla osób poniżej 35 roku życia przeznaczone były środki na otwieranie i rozwój działalności gospodarczej. Zdaniem badanych w przyszłości należy zintensyfikować działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnością i imigrantów.

Pytanie nr 18 dotyczyło sposobu działania LGD na rzecz zwalczania ubóstwa.

W kwestii zwalczania ubóstwa i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu większość badanych wypowiadała się, iż tą kwestią zajmują się wyspecjalizowane instytucje, takie jak GOPS czy MOPS.

Część badanych uznała, iż istotnym działaniem w kwestii zwalczania ubóstwa jest tworzenie nowych miejsc pracy i ułatwianie samozatrudnienia.

W ramach badania ewaluacyjnego przeprowadzono **ZOGNISKOWANY WYWIAD GRUPOWY**, w którym wzięło udział 8 członków LGD i 5 beneficjentów.

W trakcie wywiadu postawiono następujące pytania:

1. Czy jesteście Państwo zadowoleni z dotychczasowego udziału swojej jednostki / podmiotu w LGD?
2. Dlaczego Państwo jesteście zadowoleni / niezadowoleni?
3. Jak Państwo oceniają okres realizacji LSR na lata 2016-2022?
4. Czy obecne partnerstwo i aktywność poszczególnych partnerów jest optymalna?
5. Co udało się osiągnąć – co oceniają Państwo pozytywnie – jakie atuty obszaru udało się wykorzystać?
6. Czego nie udało się osiągnąć – co oceniają Państwo jako porażkę – jakie zagrożenia (ryzyka) przeszkodziły?
7. Jak Państwo oceniają okres realizacji LSR na lata 2016-2022 ?
8. Jakie mają Państwo rekomendacje na nowy okres do kolejnej LSR 2021-2027?
9. Jakie uwagi mają Państwo do przyszłych kryteriów wyboru projektów?
10. Jakie uwagi mają Państwo do przyszłego budżetu (ewentualne przesunięcia)?

Obszary badawcze: wiodącym obszarem badawczym ocena realizacji LSR w latach 2016-2022.

Odpowiadając na **pytanie nr 1** wszyscy respondenci stwierdzili, iż są zadowoleni z dotychczasowego udziału swojego podmiotu w LGD.

Jako powody tego zadowolenia (**pytanie nr 2**) wskazano:

- integrację różnych środowisk w gminach, różnych sektorów, szukanie tego co wspólne i to co można wspólnie zrobić,

- możliwość poznania własnych potrzeb,
- realizację projektów infrastrukturalnych,
- aktywizację społeczności lokalnej,
- możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych,
- możliwość odpowiadania na potrzeby oddolne, czyli wysłuchanie tego czego mieszkańcy oczekują i następnie szukanie rozwiązań w jaki sposób można te potrzeby zaspokoić.

W opinii badanych problemem były skomplikowane i sztywne procedury oraz wzrastające ceny, co utrudniało realizację poszczególnych budżetów. Utrudnieniem dla przedsiębiorców był też długi czas rozpatrywania wniosków i oczekiwania na przelew środków oraz konieczności prefinansowania wydatków, czyli inwestowania własnych pieniędzy. Bariery było również ograniczenie możliwości realizacji inicjatyw oddolnych ponieważ nie zawsze mieściły się w kryteria ogłaszanych naborów. Zdarzało się, że organizacje społeczne czy nieformalne grupy miały ciekawe pomysły. Nie było jednak możliwości dofinansowania tych pomysłów, gdyż nie mieściły się one w ramach wytycznych konkursowych. Bariery były ograniczone możliwości wniesienia wkładu własnego przez małe, lokalne organizacje. Sposobem rozwiązania tego problemu mogłaby być zmiana formy wkładu własnego.

W ramach **pytania nr 3** poproszono badanych o ocenę okresu realizacji LSR w latach 2016-2022.

Zdecydowana większość respondentów dobrze ocenia realizację LSR. Strategię realizowano planowo. LGD otrzymała dodatkowe środki. Wszystko, co zostało zaplanowane jest zrealizowane.

W opinii badanych (odpowiedź na **pytanie nr 4**) skład partnerstwa i aktywność członków LGD jest zadawalająca. W przyszłości jednak należy dążyć do zwiększenia zaangażowania większej liczby organizacji pozarządowych.

Niewątpliwym efektem, który udało się osiągnąć (**pytanie nr 5**) jest wzrost miejsc pracy, powstanie nowych podmiotów gospodarczych i rozwój już istniejących firm.

W ramach odpowiedzi na **pytanie nr 6** badani mówili czego nie udało się osiągnąć w dotychczasowej działalności LGD. Nie udało się dotrzeć z pomocą finansową do małych, oddolnych organizacji czy nieformalnych grup społecznych. Ponadto badani uważają, iż Stowarzyszenie powinno być instytucją decydującą o wyborze wniosków, a nie tylko pośredniczyć w przekazywaniu środków, gdyż członkowie LGD znają najbardziej potrzeby swoich mieszkańców i wiedzą jakie inicjatywy powinny być realizowane w pierwszej kolejności.

W ramach odpowiedzi na **pytanie nr 7** respondenci wyrazili swoją opinię na temat tego, co należałoby zmienić patrząc z dzisiejszej perspektywy w LSR 2016-2022. W świetle opinii badanych powinno się:

- uprościć procedury ubiegania się o środki dla małych oddolnych inicjatyw
- wrócić do korzeni, do słuchania oddolnych potrzeb i je zaspakajać poprzez małe granty
- zwiększyć wsparcie dla ngo

- zwiększyć decyzyjność w przekazywaniu środków po stronie LGD
- skrócić czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosków.

Pytanie nr 8 i 9 dotyczyło rekomendacji do kolejnej LSR na lata 2021-2027 oraz uwag do przyszłych kryteriów wyboru projektów.

Rekomendacje dotyczą:

- realizacji szkoleń z obronny cywilnej, gdyż w chwili obecnej czuje się, że w ludziach jest obawa, strach przed tym co się dzieje za wschodnią granicą,
- uruchomienie środków w postaci konkursu dla firmy, przedsiębiorstwa z przeznaczeniem szczególnie na promocję w internecie, np. wykupienie reklamy sponsorowanej czy na uruchomienie sprzedaży internetowej, aby dotrzeć do klientów z całej Polski,
- wsparcia organizacji pozarządowych małymi grantami.

Jeśli zaś chodzi o kryteria wyboru projektów to:

- ważne jest opracowanie takich kryteriów, które pozwolą wyłonić ciekawe i innowacyjne projekty, oddolnie potrzebne,
- należy dokładnie sprawdzić jakie grupy defaworyzowane potrzebują naprawdę wsparcia, aby się nie okazało, że wybierzemy sobie konkretne kryteria, określimy konkretnych odbiorców, a oni np. nie zechcą się szkolić, czy podnosić swoich kwalifikacji,
- należy umożliwić zakup w ramach dotacji sprzętów, urządzeń nie tylko nowych, ale również używanych.

W kwestii planowania przyszłego budżetu (**pytanie nr 10**) respondenci uważają, iż powinno być więcej (niż w tej perspektywie) środków przeznaczonych na działalność LGD. Byłoby łatwiej gdyby LGD mogło sama na bieżąco podejmować decyzję o przyznawaniu środków beneficjentom w określonych obszarach działań. Konieczna jest też większa elastyczność budżetu, możliwość dokonywania przesunięć uwarunkowanych konkretnymi sytuacjami i potrzebami.

Wnioski końcowe

Respondenci są zadowoleni z dotychczasowego udziału w LGD. Jednak utrudnieniem w realizacji przedsięwzięć były sztywne i skomplikowane procedury oraz brak możliwości dokonywania zmian w budżecie. Przedsiębiorcy podkreślają, iż trzeba było długo czekać na rozpatrzenie wniosków. W zgodnej opinii osób biorących udział w badaniu realizacja LSR przebiegało prawidłowo. W przyszłości respondenci widzą potrzebę poszerzenia partnerstwa o organizacje pozarządowe. W minionej perspektywie najbardziej widoczne były działania realizowane przez samorządy. Dużym zainteresowaniem cieszyły się konkursy na wsparcie na rozpoczęcie lub rozwinięcie działalności. Respondenci przyznają, iż w badanym okresie nie udało się dotrzeć z pomocą finansową do grup nieformalnych. Jeśli chodzi o przyszłą perspektywę finansową to należy uprościć proces ubiegania się o środki dla małych inicjatyw i zwiększyć wsparcie dla organizacji pozarządowych. W opinii zasady realizacji budżetu powinny być bardziej elastyczne i powinna istnieć możliwość aby LGD mogła sama na bieżąco podejmować decyzję o przyznawaniu środków beneficjentom w określonych obszarach działań. Badani ponadto bardzo dobrze ocenili działalność LGD. Wskazywali, iż pracownicy LGD są kompetentni, zaangażowani w swoją pracę i bardzo pomocni beneficjentom.

5. ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE

5.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Realizacja LSR zakładała osiągnięcia dwóch celów ogólnych

- Rozwój przedsiębiorczości
- Rozwój aktywności sektora publicznego i społecznego nakierowany na wzrost poziomu życia społeczności lokalnej.

Na dzień 31.12.2021 stan realizacji celu ogólnego pierwszego był na poziomie 91% dla celu szczegółowego: Wzrost miejsc pracy, wskaźnikiem tego celu było: Liczba utworzonych miejsc pracy.

Jeśli chodzi o cel ogólny drugi: Rozwój aktywności sektora publicznego i społecznego nakierowany na wzrost poziomu życia społeczności lokalnej stan realizacji przedstawia się następująco:

- cel szczegółowy: poprawa infrastruktury drogowej w zakresie zapewnienia dostępu do obiektów użyteczności publicznej, wskaźnik rezultatu: liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego osiągnięty na poziomie 53,19%; wskaźnik produktu: długość wybudowanych lub przebudowanych dróg osiągnięty na poziomie 97,08%
- cel szczegółowy: wzmocnienie kapitału społecznego poprzez wzrost kompetencji społeczności lokalnych – przedsięwzięciem prowadzącym do osiągnięcia tego celu były szkolenia z zakresu wzrostu kompetencji społeczności lokalnej, w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych. Z uwagi jednak na brak zainteresowania tego rodzaju działaniami wskaźnik nie został osiągnięty.
- cel szczegółowy: poprawa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej, wskaźnik rezultatu: liczba osób, które korzystają z ogólnodostępnych i niekomercyjnych obiektów infrastruktury rekreacyjnej, osiągnięty na poziomie 99%; wskaźniki produktu: liczba nowych obiektów infrastruktury rekreacyjnej i liczba przebudowanych obiektów infrastrukturę rekreacyjnej osiągnięte na poziomie 100%
- cel szczegółowy: wzrost zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym, wskaźnik rezultatu wzrost o 20% liczby osób uczestniczących w wydarzeniach związanych z dziedzictwem lokalnym i korzystających z wydawnictw w stosunku do poprzedniego okresu programowania osiągnięty na poziomie 338%; wskaźnik produktu: liczba podmiotów wspartych w ramach operacji na rzecz zachowania dziedzictwa lokalnego osiągnięty na poziomie 66,67%
- cel szczegółowy: wykorzystanie lokalnych zasobów: przyrodniczych, kulturowych i historycznych, wskaźnik rezultatu: liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby nie został osiągnięty na dzień 31.12.2021, gdyż przedsięwzięcia w tym zakresie przewidziane są do realizacji w roku 2023 r. W związku z powyższym nie osiągnięto też wskaźnika produktu: liczba zrealizowanych projektów współpracy.

Obserwowany poziom osiągnięcia wskaźników należy uznać za zadawalający. Na taki stan rzeczy wpływ miała m.in. terminowa i zorientowana na osiągnięcie rezultatów realizacja projektów. Pomimo pandemii ogłaszane były nabory. Na osiągnięcie wskaźników wpływ miała

też dobra komunikacja ze społecznością lokalną oraz różnorodność zaplanowanych przedsięwzięć, będących odpowiedzią na lokalne problemy i potrzeby.

5.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Ocenę wpływu na kapitał społeczny należy rozważyć w kontekście korzystania przez społeczność lokalną z efektów realizowanych operacji. Wyniki badań prowadzone wśród mieszkańców pokazały, że dzięki powstaniu nowych podmiotów gospodarczych nastąpił wzrost poziomu życia. Ponadto mieszkańcy korzystali z nowej bądź wyremontowanej infrastruktury drogowej oraz ogólnodostępnych i niekomercyjnych obiektów infrastruktury rekreacyjnej. Brali też udział w imprezach kulturalnych finansowanych przez LGD, co niewątpliwie przyczyniło się do zintegrowania społeczności lokalnej. Mieszkańcy uczestniczyli też w szkoleniach i spotkaniach organizowanych przez LGD. Należy również zauważyć, iż mieszkańcy pozytywnie ocenili działalność LGD zarówno w zakresie pożytecznego wpływu na rozwój gospodarczy obszaru jak i w kwestii dotyczącej kryteriów wyboru projektów oraz narzędzi komunikacji.

Przeprowadzone w ramach LGD inwestycje mogą być w przyszłości podwaliną do nowych inicjatyw.

5.3. Przedsiębiorczość

Zagadnienia związane z rozwojem przedsiębiorczości zajmują ważne miejsce w Lokalnej Strategii Rozwoju. Na obszarze LGD Dorzecze Mleczki w ramach Celu ogólnego 1.0 „Rozwój przedsiębiorczości” zostały zrealizowane bądź są w trakcie realizacji operacje w zakresie podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej. Środki finansowe na ten cel stanowią ponad 50% środków zaplanowanych na poddziałanie 19.2. Wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej otrzymało 20 wnioskodawców natomiast na rozwój istniejącego przedsiębiorstwa 6 firm. W sumie stworzono co najmniej 26 miejsc pracy.

Ogłoszone w badanym okresie nabory na wsparcie podejmowania działalności gospodarczej i rozwój mikro i małych przedsiębiorstw cieszyły się dużym zainteresowaniem. Niewątpliwie działalność LGD w tym zakresie przyczyniła się do budowania do lokalnej przedsiębiorczości i wzrostu potencjału w obszarze zatrudnienia. Zdecydowana większość ankietowanych jako najważniejsze efekty działalności LGD wskazywała rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie zatrudnienia.

Wpływ LGD na budowanie lokalnego potencjału zatrudnienia należy uznać za zadawalający. Na skalę tego wpływu miały m.in. takie czynniki jak: pomoc dobrze przygotowanych doradców w przygotowaniu wniosku o dotację i szeroki wachlarz narzędzi informujących o możliwości uzyskania dotacji.

W zgodnej opinii badanych w przyszłości należy kontynuować wsparcie w postaci dotacji na powstanie nowych firm i rozwój już istniejących. Przy czym należy zwrócić uwagę na powstawanie działalności, które będą odpowiedzią na potrzeby lokalnego rynku. Należałoby też zwiększyć pulę środków na ten cel.

5.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

W ramach działalności LGD powstały siłownie zewnętrzne, place zabaw i ścieżki rowerowe. Były wydawane publikacje o zabytkach. Organizowano imprezy i spotkania tematyczne.

W badanym okresie LGD zorganizowała trzy nabory w zakresie wsparcia operacji służących wzrostowi zainteresowania mieszkańców dziedzictwem lokalnym. Podpisano 5 umów o dofinansowanie powyższych operacji (na 8 złożonych wniosków, 3 wnioski w ocenie).

Według opinii badanych czynnikami utrudniającymi budowanie lokalnego potencjału turystycznego były pandemia i zbyt małe środki finansowe przeznaczone na ten cel. Należy też zauważyć, iż poszczególne gminy LGD są małe i nie mają dużego potencjału turystycznego, ale wspólnie samorządy te mogłyby stworzyć atrakcyjną ofertę turystyczną i kulturalną.

W przyszłości należy skoncentrować się na promocji „perełek” regionu (obiektów atrakcyjnych i cennych dla obszaru objętego LGD), wykorzystaniu rzeki Mleczki jako atrakcji turystycznej, rozwoju turystyki rowerowej i zwiększeniu zaangażowania w te działania organizacji pozarządowych.

5.5. Grupy defaworyzowane

W LSR została określona grupa defaworyzowana - osoby bezrobotne w wieku do 44 lat. Grupa defaworyzowana otrzymała wsparcie poprzez:

- dedykowane dla tej grupy przedsięwzięcie 1.1.1 – Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej przez grupę defaworyzowaną,
- przeprowadzone szkolenia w związku z ogłoszeniem naboru wniosków o przyznanie pomocy (warunki udzielenia wsparcia, kryteria wyboru operacji, wymagane dokumenty),
- doradztwo odnośnie pisania wniosku, przygotowania biznesplanu oraz najistotniejszych dla wnioskodawcy aspektów działań wynikających z podjęcia działalności gospodarczej.

Intensywność pomocy na podejmowanie działalności przez grupę defaworyzowaną została ustalona na wysokim poziomie, stanowi 34 % budżetu zaplanowanego na rozwój przedsiębiorczości z czego ponad 50 % na wsparcie podejmowania działalności gospodarczej. LGD ogłosiła również 4 nabory na wsparcie podejmowania działalności gospodarczej przez grupę defaworyzowaną. Wsparcie otrzymało 16 wnioskodawców. Dzięki wsparciu grupy defaworyzowanej powstało 16 podmiotów gospodarczych, co wiąże się ze stworzeniem miejsc pracy dla osób bezrobotnych. Zatem wsparcie grupy defaworyzowanej przyniosło zakładane efekty.

5.6. Innowacyjność

Nabory wniosków, które były ogłaszane w ramach LSR wpłynęły na innowacyjność organizacyjną, technologiczną i produktową, gdyż każdy beneficjent musiał określić rodzaj innowacyjności. Innowacyjność była też jednym z kryteriów wyboru przedsięwzięć.

W badanym okresie zrealizowano następujące przedsięwzięcia o charakterze innowacyjnym:

Przykłady działań innowacyjnych:

- Centrum Okulistyki,
- mobilny zakład weterynaryjny,
- usługi laserowe, cyfrowe,
- mobilne usługi (użyczenie klimatyzatorów),
- stworzenie centrum szkoleniowego dla zawodów, które wiążą się z budownictwem.

Koncentrowanie się na tej kwestii jest zasadne w przypadku projektów LSR, gdyż dzięki tego rodzaju operacjom powstają nowe usługi, pojawiają się nowe technologie. To z kolei przynosi korzyści w postaci zwiększenia konkurencyjności i rozpoznawalności firm funkcjonujących na obszarze LGD

5.7 Projekty współpracy

W Lokalnej Strategii Rozwoju został zapisany 1 projekt dotyczący wsparcia współpracy z lokalną grupą działania. Realizację przedsięwzięcia zaplanowano na rok 2023, którego nie obejmuje okres badawczy.

Dzięki współpracy w partnerstwie 3 Lokalnych Grup Działania (dwie z województwa świętokrzyskiego i jedna z województwa podkarpackiego), zostanie zrealizowany projekt „Zdrowie Kołem się Toczy”. Projekt zakłada odnowienie oznakowania szlaków rowerowych oraz przeprowadzenie szerokiej i spójnej kampanii promocyjnej. Projekt przewiduje zwiększenie mody na aktywne spędzanie wolnego czasu przez mieszkańców, podniesienie jakości zajęć rekreacyjnych oraz promocję turystyczną obszaru. Odnowione trasy będą wykorzystywane nie tylko do jazdy rowerem, ale także jako ścieżki biegowe, nordick walking itp. Będą atrakcyjne zarówno dla odbiorców indywidualnych tj. mieszkańców, turystów jak i odbiorców grupowych (organizowanie biegów, zawodów, rajdów pieszych). Prostota tego sportu polega na tym że mogą uprawiać go osoby w każdym wieku, dodatkowo jest to sport uprawiany w bardzo przyjemnych okolicznościach – trasy będą biegły przez bardzo atrakcyjne tereny, z wykorzystaniem zasobów turystycznych, przyrodniczych, historycznych, kulturowych i produktów lokalnych.

W przyszłości projekty współpracy powinny być realizowane w szerokim partnerstwie i odpowiadać w jak największym stopniu na potrzeby lokalnej społeczności.

5.8. Ocena funkcjonowania LGD

Sposób działania partnerstwa, jak i aktywność poszczególnych partnerów, pozwalała na efektywną i skuteczną realizację działań. Dobra współpraca była widoczna pomiędzy Biurem, Radą i Zarządem LGD. Procedury podejmowane przez Radę LGD były efektywne i przejrzyste. Decyzje podejmowane były zgodnie z obowiązującymi procedurami.

Należy zwrócić uwagę na duże zaangażowanie pracowników Biura LGD w proces wdrażania LSR. Realizowano różne działania komunikacyjne, co pozwoliło na dotarcie do szerokich grup beneficjentów. W ocenie pracowników biura dużym zainteresowaniem cieszyły się spotkania dotyczące oceniania i wyboru operacji, szkolenia nt. zasad udzielania premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej i artykuły na stronach internetowych. Zarówno działania komunikacyjne jak i środki przekazu zostały trafnie dobrane. Dlatego też na etapie realizacji Planów Komunikacji w poszczególnych latach nie odnotowano znaczących problemów.

Doradcy świadczący usługi dla projektodawców byli dobrze przygotowani merytorycznie. Beneficjenci oceniają te usługi jako przydatne i użyteczne.

Na chwilę obecną prowadzący badanie ewaluacyjnie nie widzą potrzeby wprowadzania zmian w działaniach LGD.

5.9. Ocena procesu wdrażania

Realizacja rzeczowa i finansowa procesu wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju odbywała się poprawnie i bez znaczących problemów. W ocenie osób biorących udział w badaniach procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były przejrzyste i pozwalały na wybór projektów zbieżnych z celami LSR.

Kryteria wyboru projektów są przejrzyste, ale cechuje je także duży stopień skomplikowania.

W przyszłości należałoby się zastanowić nad uproszczeniem wytycznych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie jednolitego i prawidłowego wykonywania przez lokalne grupy działania zadań związanych z realizacją strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Analizując proces wdrażania LSR należy wskazać również, iż przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach.

6. PODSUMOWANIE. WNIOSKI I REKOMENDACJE

1. W kolejnej perspektywie finansowej należy kontynuować wytyczone działania w aktualnej Strategii. Analiza procesu wdrażania pokazuje bowiem efektywne i skuteczne wykorzystanie środków. Realizowane przedsięwzięcia jednoznacznie przyczyniły się do rozwoju społecznego jak i gospodarczego. Jest to dobry kierunek, w którym należy podążać w przyszłości.
2. Należy kontynuować wsparcie w postaci dotacji na powstanie nowych firm i rozwój już istniejących. Przy czym należy zwrócić uwagę na powstawanie działalności, które będą odpowiedzią na potrzeby lokalnego rynku.
3. Należy wzmocnić działania w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego. Warto byłoby się zastanowić na opracowaniu wspólnej oferty turystycznej (stworzonej przez gminy wchodzące w skład LGD), dokonaniem inwentaryzacji zasobów i stworzeniem unikatowych produktów turystycznych.
4. Do obszarów tematycznych, które powinny być uwzględnione w przyszłej LSR należy zaliczyć :
  - przedsięwzięcia włączające osoby starsze (usługi dla seniorów, organizacja imprez i warsztatów tematycznych, usługi rehabilitacyjne, zwiększenie dostępu do usług medycznych)
  - projekty prowadzące do rozwoju zielonej gospodarki (m.in. edukacja ekologiczna, rozwój biogospodarki, przedsięwzięcia realizowane z poszanowaniem środowiska naturalnego)
  - działania w zakresie zwiększenia dostępności usług publicznych dla osób o szczególnych potrzebach (poprawa infrastruktury, rozwiązania cyfrowe, rozwiązania w obszarze transportu)
5. Szczególnego traktowania wymagać będą osoby defaworyzowane. Dlatego też należy poszukiwać rozwiązań o charakterze innowacji społecznych, które skuteczniej i trafniej odpowiadać będą na problemy tych osób

6. Należy utrzymać kryteria wyboru projektów dotyczące innowacyjności. W zgodnej opinii ankietowanych przedsięwzięcia innowacyjne przyczyniają się do zwiększenia konkurencyjności firm działających na obszarze LGD, prowadzą do powstania nowych usług i produktów. Są więc bardzo pożyteczne dla lokalnej społeczności.

7. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Mapa gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia LGD Dorzecze Mleczki.....	8
--	---

8. SPIS TABEL

Tabela 1 Spis badań	7
Tabela 2 harmonogram badań.....	7
Tabela 3 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD	8
Tabela 4 Wskaźnik G dla gmin obszaru LGD	9
Tabela 5 Wydatki gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca	11
Tabela 6 Liczba osób pracujących w gminach	11
Tabela 7 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności (%)	12
Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców.....	14
Tabela 9 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców..	15
Tabela 10 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym	16
Tabela 11 Saldo migracji ogółem	17
Tabela 12 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.....	18
Tabela 13 Historia naborów w okresie od 2016 r. do 2022 r. (stan realizacji na dzień 31.07.2022)....	20
Tabela 14 Postęp rzeczowy realizacji celów oraz przedsięwzięć w LSR - stan na 30.06.2022 r.	23
Tabela 15 Postęp finansowy realizacji celów oraz przedsięwzięć w LSR - stan na 30.06.2022 r.....	27
Tabela 16 Rodzaje i kwoty wydatków poniesionych w okresie 2016-2021 na działalność Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki”	33
Tabela 17 Szkolenia dla pracowników i organów Stowarzyszenia LGD	34
Tabela 18 Realizacja Planu Komunikacji 2016	38
Tabela 19 Realizacja Planu Komunikacji 2017	38
Tabela 20 Realizacja Planu Komunikacji 2018	39
Tabela 21 Realizacja Planu Komunikacji 2019	40
Tabela 22 Realizacja Planu Komunikacji 2020	40
Tabela 23 Realizacja Planu Komunikacji 2021	40

9. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.....	9
Wykres 2 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD	10
Wykres 3 Wydatki gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca	11
Wykres 4 Liczba osób pracujących w gminach.....	12
Wykres 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności (%).....	13
Wykres 6 Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. Mieszkańców	14
Wykres 7 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców .	15
Wykres 8 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, poprodukcyjnym	16
Wykres 9 Saldo migracji ogółem.....	17
Wykres 10 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	18
Wykres 11 Wskazanie źródeł informacji dotyczących działalności LGD „Dorzecze Mleczki”	41

Wykres 12 Ocena wsparcia udzielanego przez LGD.....	42
Wykres 13 Ocena procesu składania wniosku.....	42
Wykres 14 Atrakcyjność turystyczna	44
Wykres 15 Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki	44
Wykres 16 Infrastruktura i oferta kulturalna.....	45
Wykres 17 Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna	45
Wykres 18 Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów	45
Wykres 19 Tożsamość mieszkańców z regionem.....	46
Wykres 20 Działania na rzecz grupy defaworyzowanej (bezrobotni do 44 roku życia)	46
Wykres 21 Możliwość zatrudnienia poza rolnictwem.....	46
Wykres 22 Warunki dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy	47
Wykres 23 Korzystanie z infrastruktury budowanej/modernizowanej dofinansowanej ze środków LGD	47
Wykres 24 Udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD	48
Wykres 25 udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	48
Wykres 26 Uczestnictwo w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD	48